

JAN JANSEN VAN VELTHOVEN, geb. Breda 1603, zn. van Jan Jans van Velthoven en Maeijke Mathijs Wouter Eemonts (zie **IV**), overl. 1687-1690,

tr.

MARIA VAN DEN BROECK, dr. van Jan Joost Cornelisen van den Broeck en Catharina Dirx van Giffen, begr. Ginneken 2.12.1669.¹

Kinderen:

1. Maria, ged. Breda (Brugstraat) 17.5.1627
2. Maria, ged. Breda (Brugstraat) 7.9.1629
3. Joannes, ged. Breda (Brugstraat) 1.11.1630, studie rechten te Leuven, advocaat te Brussel, kinderloos overl./begr. Brussel (St. Goriksparochie) 14/19.9.1673
4. Catharina, ged. Breda (Brugstraat) 19.9.1632, kinderloos overl. Heusdenhout, begr. Ginneken 9.1.1672
5. Cornelia, ged. Breda (Brugstraat) 23.2.1635,
tr. Ginneken 23.10.1660
Otto Dingemans, uit Zevenbergen²
6. Matthias, ged. Breda (Brugstraat) 29.3.1637, volgt **Vla**
7. Maria,³ geb. ±1638, kinderloos overl. Heusdenhout, begr. Ginneken 6.10.1719,⁴
o.tr./tr. Breda/Ginneken 24.2/11.3.1674
Cornelis Corstiaenssen van Dijck, van Breda, zn. van Christiaan Jan Peters van Dijck en Heijltien Cornelis Claessen Voogt,⁵ brouwer,
(president)schepen te Ginneken, overl. Heusdenhout 1717
8. Everaart, ged. Ginneken 17.6.1642, volgt **Vlb**
9. Anna, ged. Ginneken 10.11.1644, overl./begr. Heusdenhout/Ginneken 24/27.8.1661

Onder **IV** is reeds aangegeven dat Jan als gevolg van de pestepidemie van 1603 het enig overgebleven kind is uit zijn ouderlijk gezin. Zijn oom Cornelis Ioris Adriaenssone wordt op 28.5.1604 door de weesmeesters te Breda benoemd tot voogd.⁶ Tot toezieners worden twee andere ooms aangesteld, te weten Cornelis Mathijs Wouterssone, de executeur van de grootvader van moederszijde, Mathijs Wouter Eemonts, en Marten Marten Spierings, de executeur van de grootmoeder van vaderszijde, Gudule Marten Willem Spierings.

¹ Het begraafboek van Ginneken en Bavel vermeldt op 2.12.1669 de begrafenis "op de hooghe koor" van "juffrou Velthoven van Heusdenhout". Naar alle waarschijnlijkheid gaat het daarbij om Maria van den Broeck, die in ieder geval in de periode 1669-1672 overleden moet zijn (zie verderop).

² Het testament van Cornelia van Velthoven en Otto Dingemans is te vinden in Notarieel archief Breda, inv. nr. 299, akte 200, d.d. 6.9.1703.

Kinderen enkele kinderen, waaronder Mr. Cornelis Dingemans, advocaat te Brussel, gehuwd met Juffr. Joanna Maria van Busleijden.

³ Hoewel ik geen doopinschrijving heb kunnen vinden van een na 1629 geboren Maria van Velthoven, is het gezien de trouw- en overlijdensdata zeer twijfelachtig dat deze Maria dezelfde is als die onder 2. Bovendien lijkt de volgorde van de kinderen in de akte van scheiding en deling in 1695, nl. eerst Cornelia en dan Maria, niet toevallig. Ten slotte wordt in een akte van 1.6.1717 (ORA Breda, inv. nr. 574, f. 34) gemeld dat Maria omtrent 79 jaren oud is.

⁴ De inventaris van de nalatenschap in ORA Ginneken en Bavel, inv. nr. 21, nr. 8, d.d. 10.1.1720 bevat een verwijzing naar de rekening van het begraven in de kerk van Ginneken.

⁵ Zo blijkt bij de boedelscheiding in ORA Breda, inv. nr. 547, ff. 65-69v, 29.6.1689.

⁶ Deze en de volgende gegevens zijn ontleend aan GAB, Weeskamerarchief I 516.

Afgezien van enkele legaten bedragen de ontvangsten uit het in het sterfhuis van zijn ouders aanwezige kasgeld en de verkoop van huisraad, meubelen en bakkersvoorraden 2531 Rijns guldens 6 stuivers 1 ort. Onverkocht blijven een paar messen met zilveren heften, een gouden ronde ring, een gouden pensee ring, een gouden trouwring, zes zilveren lepels en een zilveren schorthaak, welke kleinoden bij het afsluiten van de voogdijrekeningen op 30.4.1622 worden overgedragen aan het weeskind. De nalatenschap van de ouders bevat geen onroerend goed, maar wel een groot aantal obligaties en schuldbrieven tot een totale waarde van 6108 Rijns gulden en 2054 Karolus gulden.

De periodieke rapportages door de voogd aan de weeskamer geven een gedetailleerd overzicht van de uitgaven aan mondkost, kleding en scholing ten behoeve van het weeskind, en van het beheer van het door zijn ouders nagelaten vermogen.⁷

Uit deze rapportages blijkt dat Jan van 8.9.1603 tot 31.10.1605 in de kost is bij Aernout (Nuijt) Cornelissen tot Heusenhou, van 1.11.1605 tot 4.11.1607 bij Hans Sernot cleerdermaecker, en vanaf 4.11.1607 bij zijn voogd zelf. Voor de mondkost wordt in de eerste vijf jaar een bedrag in rekening gebracht van zo'n 50 Rgl per jaar, oplopend tot 60 Rgl in de volgende vijf jaar, 70 Rgl van 1612 tot 1619, en 100 Rgl van 1619 tot 1621.

Bijzondere vermelding verdienen de volgende uitgaven van persoonlijke aard:

- op 23.8.1606 een betaling van 3 Rgl aan "mr. Thomas L'aynne van dat hij het voor^g. kind genezen heeft van een schelle die over zijn een ooge scheen te komen";
- op 16.3.1611 4 Rgl 12 stuiver aan "Meester Niclaes Servaessen voor het cureren van een accedent die den voor^g. Jan gehadt heeft aan zijn benen, en verscheijden reijsen opengebroocken is geweest";
- in mei 1614 15 stuiver aan "mr. Adriaen Peeters van Meerle chirurgijn over de cureringe van quetsure bij Jan van Velthoven aan een van de dochteren van Melchior van Horne gedaan met een bancke in heur hoofd";
- op 17.12.1614 5 stuiver 2 ort voor "een stove om Velthovens in d'bedde aan sijn voeten te leggen"; en
- op 23.12.1615 17 stuiver voor een "ijssledde".

Vanaf juni 1618 krijgt Jan zakgeld, eerst 2 stuiver per week, oplopend tot 10 stuiver in 1622, "voor het onderhoud van zijn schoenen, om zijn haar af te snijden, voor nestelen in zijn kleren en als speelgeld".

Ook zijn scholing komt aan de orde. Vanaf juli 1608 is Jan à raison van 20 stuiver per kwartaal in de leer bij mr. Jan Robijn. Na december 1615 gaat hij in de leer bij Marie Maconsine, en van oktober 1616 tot september 1618 bij mr. Daniel Schoir. In de eerste periode is er regelmatig sprake van de aanschaf van "AB-boeken" en in juli 1611 van een "cathecismus". In 1615 en 1616 wordt ten behoeve van Jan een "dictionaris franchoijs ende duijts", twee "historien", een "exempelboeck", en een "coniugation" aangeschaft. In de wintermaanden van 1618/19, 1619/20 en 1620/21 leert Jan cijpheren bij Geerijt Ghijsbrechts.

Het uit aflopende obligaties en schuldbrieven vrijkomende geld wordt grotendeels belegd in onroerend goed. Zo wordt door de rendant achtereenvolgens op 30.12.1604 gekocht van de erfgenamen van Jaspas Cornelis Henricx en zijn vrouw voor 1566 Rgl

⁷ De rapportages zijn van 20.1.1605, 13.12.1608, 1.3.1614, 22.3.1619, 8.5.1620 en 30.4.1622.

- een stede, te weten huisinge, schuere, hovinge en erffe, met toebehoren ende metten erve daaraan liggende, groot omtrent 2 gemeten, gestaan en gelegen aan de Leeghstrate (+1a)
 - twee stukken land, groot samen omtrent 1 bunder, gelegen neven malcander in Huysacker (+1b)
 - een hoffstadt metten erve daaraan liggende, groot omtrent 2 gemeten, daar omtrent (+1c)
 - twee stukken erf zo onder weijde als beemt houdende, groot samen omtrent 5 gemeten, gelegen ook daaromtrent in Daabroeck (+2)
 - twee stukken weijde, groot samen omtrent 2 gemeten, gelegen opten Emeren inde Vennen (+3a)
 - een stuk land, groot omtrent 1 loopensaet, gelegen ook in Vennen, (+3b)
het geheel belast met 2 Rgl 10 stuiver chijs per jaar aan Peeter Willemsen Schuijffhill (afgelost 11.3.1611), 3 Rgl aan de kinderen van Cornelis van Eertrijck (afgelost 31.3.1611), 2 Rgl 10 stuiver aan Job Wijnands van Ruth en Jan Roomers (afgelost 30.3.1619), 6 loopen rogge aan Cornelis Abraham Mathijssen (afgelost Lichtmisse 1612), 6 loopen erfpacht aan de pastorije van Ginneken, 1 veertel rog per jaar aan Stenen Ioris van Wijck, 1 veertel rogs erfpacht aan Jan van Stijlen (afgelost 4.10.1613), 2 stuiver 2 oort aan het clooster van Sinte Cathelijnen daele en 2½ oortstuiver erfchijs te heerenchijs;⁸
- op 28.6.1605 gekocht van Jan Dingeman Henrick Goris Dyrven zone voor 850 Rgl
- een stuk beemd, groot omtrent 1½ bunder, gelegen in de Halle (of Halderdonck) onder de Hage, ut in littris transfixis d.d. 29.7.1579, jaarlijks belast met 2 zesteren rogs ter quijtinge waarvan men 6 Rgl 5 stuiver betaalt (afgelost rond Lichtmisse 1612) en met 4 stuiver erfchijs borchchijs;⁹ (+4)
- op 31.10.1606 gekocht van Jouffrouwe Clara Weijnsen tot Roosendaal voor 400 Kgl (gedeeltelijk betaald met het doorhalen van een uitstaande schuldbrief)
- het zesdedeel in en van een stuk beemd, genaamd de Kae of Kaeije, groot in het geheel omtrent 6 bunder 1 gemet, mitsgaders van den riethille daer t eijnden aen opten Marck buitensdijcks gelegen in de Haege in Oeijendonck bij Wijmeren, grenzend aan (+5)
oost Cornelis Jacop Sgraeuwen erve
zuid seker stuck weijde genaemt den elsacker
west Adriaen Jan Goossens ende Adriaen Henrick Dyrven erve
noord de Marck
waarvan nog een ander zesdedeel is gekocht ten behoeve van de gemeijnen erfgenamen van Mathijs Wouter Eemonts,
en waarvan de overige 4/6 toebehoort aan Gielis Francken met zijn huisvrouw en Cornelia Jans Dreyschoir;¹⁰
- op 7.4.1606 gekocht van Johanna Bruyninx weduwe van Jans van Weerden resp. van de weduwe en voogd van de weeskinderen van wijlen Daniel Bruyninck, voor een totaal bedrag van 5324 Rgl 17 stuiver
- 8 bunder 79 roede resp. 4 bunder 39½ roede, tezamen 12 bunder 118½ roede, de 9e en 10e cavelen resp. het 8e cavel al neffens malcander in Bruyninx polder onder Sevenberghen,

⁸ In ORA Breda, inv. nr. 718, vestboek Princenhage, zijn na f. 269 een aantal blanco pagina's te vinden. Volgens het eigentijdse register zijn op 30.12.1604 inderdaad een aantal aktes gepasseerd; van een inschrijving in het vestboek is het, om welke reden dan ook, blijkbaar niet gekomen.

⁹ Voor de vest: ORA Breda, inv. nr. 718, vestboek Princenhage, f. 289, 28.6.1605.

¹⁰ Voor de vest: ORA Breda, inv. nr. 719, vestboek Princenhage, f. 23v, 31.10.1606.

- belast met 36 stuiver heerenchijns;¹¹ (+6)
naar aanleiding van een obligatie van 108 Rgl ten laste van Claes Pauwels Rombouts,
waarop de erfgenamen van de debiteur betaling schuldig blijven, opwinning gedaan van
- een stuk land, groot omtrent 3/4 bunder, genaamd den Ouden hoff of ackerken,
tegenover de Blauwe Camer tot Ulvenhout onder Ginneken gelegen, grenzend aan
oost Jan Michielssen van Avoirt erve (+7)
zuid joncker Godevaert Montens erve
west Adn. Peeters van de Corput c.s. erve
noord de Marck,
- belast met een chijns van 5 Rgl aan Gielis Francken tot Sevenbergen vanwege zijn
vrouw,
waarna het stuk land op 12.5.1609 is overgedragen volgens schepenbrief van
Ginneken;¹²
in december 1613 gekocht van Joost Cornelis van Hulten voor 1520 Rgl
- de helft van een stede, huijsinge, schuere, hovinge, erffenisse met toebehoren, metten
erve daaraanliggende, groot in het geheel onder saeij ende waeijlant 8 bunder (bij
nameten 8 bunder min 25 roede), gestaan en gelegen voorbij het Leurse gat in Sinte
Mertens polder onder de vierschaar van Hoeven, (+8a)
de andere helft wordt tezeldertijd gekocht door Cornelis Mathijs Wouter Eemonts;
op 13.11.1617 (de vestbrief voor dijckgrave, schepenen en gesworenen van St Martens
polder zou zijn gepasseerd 12.11.1618) gekocht van Henrick Laureijssen vanden
Heuvele secretaris in Baerle bosch voor 1867 Rgl 9 stuiver
 - de helft van omtrent 31 gemeten 146 roede land, gelegen op het Sevenberchs veir int
Volgerlant van de Sinte Martens polder streckende neffens de eerder genoemde 8
bunder min 25 roede die de kopers reeds bezitten, (+8b)
de andere helft wordt tezeldertijd gekocht door Cornelis Mathijs Wouter Eemonts;
en op 6.1.1620 gekocht van den heere Willem Adriaen de Hornes, baenderheere van
Kessel, heere van Wustweezel etc. voor 1135 Kgl
 - een stuk land, groot 2 bunder 215½ roede Bredaesche maete, het vierde blok in heer
Otten gors onder de Hooge Swaluwe, grenzend aan (+9)
zuid Cornelis Seb. Damen
noord Anthonis Claes Janssen
streckende van de gemeen wech van heer Otten gors tot het Lammergors toe, met
zulke vrijdom van thiende als heer Otten gors van outs in gerecht is.¹³

Buiten de op 30.4.1622 afgesloten voogdijrekeningen om vinden we nog
op 22.11.1621¹⁴ de aankoop van Elysaabeth vande Plas weduwe wijlen Jan Matheus van
Ouwkerck van

- de helft van 6 gemeten lants in Sinte Martens polder aan het Sevenbergens veer bij
d'andere landen hiervoor verhaald, (+8c)
de andere helft wordt tezeldertijd gekocht door Cornelis Mathijs Wouter Emonts,
terwijl Cornelis Ioris Adriaenssen als voogd van Jan wijlen Jan Ians van Velthoven
onmondich sone op 13.2.1623 van Peeter Augusteijn Dielis sone koopt

¹¹ ORA Zevenbergen, inv. nr. 311, Protocol 40e en 80e penning 1600-1610: 7.4.1606 Jan Bouwens q.q.
vest Cornelis Ioris tot Breda q.q. in 12 bunder 118½ roede in Bruynincx polder, 40e penning f 125:19:6.

¹² Volgens ORA Breda, inv. nr. 687, vestboek Ginneken, f. 138v, doen de erfgenamen van Claes
Pauwels Rombouts op 12.5.1609 afstand van het stuk land. Het officiële transport, inclusief afspraken over
het restant van de schuld, vindt plaats op 20.1.1617; vgl. ORA Breda, inv. nr. 689, f. 48. De chijns is
volgens de voogdijrekening afgelost op 22.2.1613.

¹³ Zie ORA Hooge en Lage Zwaluwe, inv. nr. 57, f. 76, voor de vest op 23.3.1620.

¹⁴ Dit blijkt indirect uit GAB, Weeskamerarchief I 518; zie verderop.

- t'geheel stuck beemden houdende omtrent 1½ buijnder, ter Teteringen in de Vucht, grenzend aan (+10)
 - oost Willem Willem Geertssen erve
 - zuid heer Niclaes vanden Nijenweleijnde erve
 - west Henrix van Baerle erfgen. erve
 - noord gruenendijck.¹⁵

Behalve enige erfgenaam van zijn ouders is het weeskind Jan ook voor 1/3 erfgenaam in de nalatenschap van zijn grootmoeder van vaderszijde, Gudule Marten Willem Spierings, die is overleden rond 1605/1606. Omdat Gudule in haar testament een clausule tot seclusie van de heren weesmeesteren heeft laten opnemen, vinden we in weeskamerarchieef geen nadere gegevens met betrekking tot het beheer van haar nalatenschap.¹⁶ Wat ik over het beheer door de executeur Marten Marten Spierings weet, is vermeld onder **II**.

Aldaar wordt aangegeven dat Jan (een deel van) Gudule's gronden onder Heusdenhout erft. Volgens het cijnsboek van Ginneken zou het (in ieder geval) gaan om

- omtrent 5 bunder landt ende weijde metten huijsingen schuere kooije etc daerop staende, gelegen tot Heusenhou, grenzend aan (+11a)
 - oost en zuid s heeren straete
 - west Claes Corn. Joosten, Cornelis Peeter Neel Cnapen, de heusenhoutsche boskens en meer andere
 - noord Bastiaen Jan Willemsen, Claes van Blijenbeeck en Claes Corn. Joossen erven,
- met 4½ roeden inslaechs tot Heusenhou aen de schuere ende voor sijn deure, grenzend aan
 - oost en zuid s heeren straete
 - west sijns selffs erve
 - noord Claes Corn. Joossen van Couwelaer,
- en waarschijnlijk ook om
- ½ buijnder erffs tot Heusenhou aende strate, grenzend aan (+11b)
 - oost s heeren straete
 - zuid en west zijn selffs erve
 - noord Wouter Adriaen Buijs
- ½ bunder weijden ofte driesch tot Heusenhou in d'acker aen d'ypelaerstraete, grenzend aan (+11c)
 - west Marck Peeter Snijders
 - en voorts zijn selffs erve.

Jan deelt verder nog voor 1/3 mee in de nalatenschap van zijn grootvader van moederskant, Mathijs Wouter Eemonts, die is overleden in Breda omtrent Bammisse 1603. Ik kom daar straks apart op terug.

Uit het voorafgaande zal duidelijk zijn geworden dat al met al een aanzienlijk vermogen samenkomt in de handen van het weeskind, een vermogen dat voornamelijk is vastgelegd in grond rond Breda en in West-Brabant. Het weeskind ontleent aan een en

¹⁵ In de transportakte, ORA Breda, inv. nr. 522, f. 12v, wordt terugverwezen naar eerdere schepenbrieven. Zie ORA Breda, inv. nr. 519, f. 102v, 3.11.1620; inv. nr. 507, f. 55v, 5.5.1608; en inv. nr. 504, f. 53, 8.3.1605. Uit de laatstgenoemde akten blijkt dat Cornelis Mathijs Wouter Eemonts van 1605 tot 1608 de helft van het perceel in bezit heeft gehad.

¹⁶ Zie de opmerkingen dienaangaande in GAB, Weeskamerarchieef I 516.

ander blijkbaar voldoende status om voortaan als Sr. (Seigneur) Johan van Velthoven door het leven te gaan, en te kunnen introuwen in het belangrijke Bredase regentengeslacht Van den Broeck.

Wat dat laatste betreft: de directe familie van zijn vrouw Maria is overtuigd katholiek en Spaansgezind. Vóór de inname van Breda door prins Maurits met het turfschip in 1590 vervult Maria's grootvader Joost Cornelis Goderts van den Broeck een groot aantal functies in het stadsbestuur (tienman 1563-68, 1578, 1580; weesmeester 1567-1574, 1578, 1580-81, 1590; schepen 1568-71, 1573-74, 1576-77, 1579, 1587, borgemeester 1582, 1586, 1588). In deze periode is Joost Cornelis Goderts de machtigste man van Breda, met nog verschillende familieleden op andere bestuurlijke posities. Na 1590 tot aan zijn dood in 1612 vinden we Joost Cornelis niet meer in het stadsbestuur terug.¹⁷ Na de herovering van Breda door Spinola in 1625 is het de beurt aan Maria's vader Jan Joost Cornelis van den Broeck om tot schepen benoemd te worden. Hij kan er niet lang van genieten, omdat hij nog in hetzelfde jaar overlijdt. Zijn zoons mr Adriaen van den Broeck (schepen 1626, 1631, 1634-35; borgemeester 1627-1630, 1633; tienman 1632) en Godefroy Jansz van den Broeck (tienman 1630-31, 1633-36) nemen de fakkel over. Na het beleg door Frederik Hendrik en de definitieve overgang van Breda in Staatse handen in 1637 is de rol van de familie in het stadsbestuur uitgespeeld. De zoons Adriaen, Cornelis, Theodorus en Godefroy die al in de jaren voor 1625 hun heil in Antwerpen hadden gezocht, verdwijnen nu definitief naar het zuiden. Mr Adriaen van den Broeck vinden we later terug als Secretaris van de stad Brussel.

In de voorgaande alinea is reeds gerefereerd aan de verovering van Breda door de Spaanse veldheer Spinola in 1625. Aan die verovering is een langdurig beleg van de stad voorafgegaan, waarbij de linie o.a. dwars door Heusdenhout liep. Uit de rekening van de rentmeester van de armen tot Breda blijkt dat bij dat beleg de stede die Jan van zijn grootmoeder Gudule Marten Willem Spierings had geërfd, "geruineert" is geraakt. Om die reden krijgt Jan over 1624 en 1625 kwijtschelding van de betaling van de rente van 3 veertelen rogge op de stede.¹⁸

Dat belet hem niet om enkele jaren later in Heusdenhout een aangrenzende, eveneens geruineerde hofstede bij te kopen. Op 16.3.1632¹⁹ koopt Jan Ians van Velthoven van Michiel Michielssen van Hillegaerden ende Anthonette Niclaes Cornelis Iooos van Cauwelaer soonen dochterken sijn huijsfrouwen

- "een hoffstede en erve met heure toebehoorte ende metten erve daeraen liggende ende daer toebehoorende, daeraf de huijsinge daerop gestaen hebbende midts de belegeringe der stadt Breda afgebrant en geruineert is, gelegen onder Ghinneken tot Heusdenhout aenden draeijboom", grenzend aan (+11d)
 - oost Niclaes Wouters soonen erve ende sheeren straete
 - zuid en west de voornoemde Jannen coopers andere erve hem van te vooren toebehoorende
 - noord Peeter Goossens van Bernagien erve
- een stuck weijlants, groot omtrent 100 roede, gelegen daer omtrent, grenzend aan oost Laureijs Smidts schouteth tot Dongen erve (+11e)

¹⁷ Zie voor deze en de volgende gegevens: Thomas Ernst van Goor, *Beschryving der Stadt en Lande van Breda*, 's-Gravenhage, 1744. Zie voor de positie van Joost Cornelis Goderts ook R.H.M. van Immerseel, *Breda 1568-1600; de politieke elite in een frontierstad*, Gemeentearchief Breda, studies nr. 15, 1999, pp. 53-59.

¹⁸ GAB, Archief Aalmoezenierskamer, inv. nr. 38, f. 237.

¹⁹ ORA Breda, inv. nr. 692, vestboek Ginneken en Bavel, f. 37v.

zuid Stijntje Denijs Pauwels dochter en heuren kinderen erve
west sheeren straete
noord -

belast met 9 lopen rogge 's jaers aan Peeter Baseliers te Middelborch en 7 lopen
rogge sjaers de tafele sheijlichs geeste tot Ghinneken

- een stuck erfs, onder lant en bosch, groot omtrent ½ bunder, gelegen oock daer
omtrent, grenzend aan (+11f)
oost en noord den voornoemde Jannen cooperen andere erve hem van te vooren
toebehoorende
zuid Joost Merten Buijs soone
west Wierck Peeter Adriaenssen erve.

Sr. Johan van Velthoven lost in 1635 een erfrogge van vijff veertelen tjaers op de van
zijn grootmoeder afkomstige hofstede onder 't Ginneken tot Heusdenhout af met de
betaling van een som van 300 Rgl aan Margharita Cheeuws. De erfrogge is haer
aenbestorven van wijlen Fijke haere moeder weduwe wijlen Andries Jan Cheeuws.²⁰

In de jaren daarna koopt hij onder Ginneken nog een reeks percelen bij, te weten:
op 9.12.1635 van Sr. Laureijs Smits schouteth tot Dongen

- een stukken erffs, landt weijde en heijde, groot omtrent 17 roeden, onder Ginneken
tot Heusdenhout, grenzend aan (+11g)
oost Peeter Goossens erve
zuid Meeus Janssen erve
west coopers ander erve
noord s heeren straete

op 5.8.1636 van Adriaen Andries Andries Oomen sone

- een stuck beemden, groot omtrent 1 buijnder, onder Ginneken tot Heusdenhout,
grenzend aan (+11h)
oost Barthelmeeus Jan Schelckens erve
zuid de molenleije
west Stijntken denijs pauwels met haere kinderen erve
noord coopers ander erve hem van te vooren toebehoorende

op 23.3.1638 van Bartholomeeus Jan Schelckens

- een stuck beemden, groot omtrent 3/4 buijnder, onder Ginneken tot Heusdenhout,
grenzend aan (+11i)
oost een stuck erffs genaemt den sack
zuid de meulenleij
west en noord des coopers selffs erve,

op 13.3.1640 van Anneken Adriaen Lenaerts de Haen voor f 350

- een stuck erffs, groot omtrent 2½ buijnder, onder Ginneken tot Heusdenhout in de
Leuwendijck aen t cromveken, grenzend aan (+11j)
oost en zuid sijns coopers ander erve hem van te vooren toebehoorende
west de huijsvrouwe van Bartholomeeus Adriaensen Ansems, daerover de voorg.
vercochte erve sijnen erfbruijckwech is hebbende
noord Cathelijn Jans de Bruijn voormaels vrouwe van Geerit Keijsers ende Joris
Jan Willemsen erve,

²⁰ ORA Breda, inv. nr. 529, f. 152.

op 16.3.1641 van Jan Adriaenssen vanden Corput 5/7 en op 10.2.1643 van diens zus Lijsken Adriaen Jan Mathijssen huisvrouw van Cornelis Laureijs Staelkens de overige 2/7 in

- 2 parcheelen beemden ende bossche daeraen gelegen, groot samen omtrent 2 buijnder, onder Ginneken tot Heusdenhout, grenzend aan (+11k)
oost en noord sijns coopers ander erve hem van te vooren toebehoorende ende oock s heeren straete
zuid de molenleije
west de grooten Ipelaerschen acker,

en op 20.5.1642 van Johan, Abraham en Adriaen Crillaerts sonen

- een stuck weijde of beemden, groot omtrent 1½ buijnder, onder Ginneken in de Raemen, grenzend aan (+12)
oost Laureijs Janssen Mouw erffgenaemen erve
zuid Peeter Marten Buijs
west Peeter Bastiaenssen ende Willem Pauwels Meermans
noord mr. Dirck Wachtmans erve.²¹

Al met al is het bijzonder waarschijnlijk dat Jan, wanneer Breda in 1637 definitief in de handen van de prins van Oranje is overgegaan, net als zijn zwagers de stad verlaat en zich metterwoon vestigt te Heusdenhout in een opnieuw opgebouwde stede. Niet onvermeld mag blijven dat deze stede zich in de 18e eeuw zal ontwikkelen tot de buitenplaats Weilust.²²

Te Heusdenhout treedt hij gedurende een groot aantal jaren op als kapelmeester (beheerder) van de St. Annakapel. Bij het afsluiten van zijn rekeningen op 12.3.1657 meldt hij dat hij:

- "altijt drij a vier vreemde priesters tot dienste van de cappelle op St. Anna daege op mijnen cost getracteert heeft",
- regelmatig priesters thuis op ontbijt heeft gehad, en
- vervoer van de priesters van en naar Ginneken met zijn kar verzorgd heeft, maar een en ander niet in rekening brengt.²³

Jan is niet alleen actief rond Heusdenhout. Zo maken de vestboeken melding van een openbare verkoping op 5.2.1633, waarbij hij van Jan Matheeus Ian Henrickx sone

- een stuck driesch, groot omtrent ..., gelegen onder Ghinneken op Grasen, (+13)
een stuck heijvelts, groot omtrent 3 buijnderen, gelegen daer omtrent, genaemt de Moerbeke,
de gerechtige helft in een aenstede, hovinge ende erffenisse met alle heur toebehoorten, ende van den erve daeraen liggende, groot omtrent ..., daeraff d'ander helft toebehoort aan Jan Anthonis Thiels, daer omtrent, en
de gerechtige 3/4 in een stuck lant groot int geheel omtrent ..., daeraff de andere 3/4 de voorg. Anthonis Thiels toebehooren,
jaarlijks belast met 6 gulden aan Jan de Jonghe, 3 gulden aan Peeter Wijnants van Chaem kijnderen en 13 veertel rogge aan de erfgenamen van Jaspas Bruijnseels,

²¹ ORA Breda, vestboeken Ginneken en Bavel, inv. nr. 692, ff. 159v en 189, en inv. nr. 693, ff. 8v, 79v, 117v en 161v, en 145v. In inv. nr. 692, f. 71 wordt ook nog melding gemaakt van de aankoop van een aantal percelen op een publieke verkoop d.d. 5.2.1633, zonder dat van een officiële vest sprake is.

²² Vgl. dr. F.A. Brekelmans, *De buitenplaats Weilust te Heusdenhout en het geslacht Havermans, De Oranjeboom*, jg. XXIII, 1970, p. 86.

²³ GA Nieuw Ginneken, Gedeponeerde archieven, inv. nr. 11, pak 3.

zou hebben gekocht. Hoewel de tekst een aantal hiaten bevat, wijst de laatste zin van de akte toch uit dat het transport officieel is verleden op 8.2.1633.

Daarna ontstaat er een juridisch steekspel omtrent de betaling (vermoedelijk in combinatie met andere vorderingen), waarbij Adriaen Beens zich borg stelt voor Sr. Jan van Velthoven.²⁴ Uiteindelijk laat Jan Matheeusen Smolders op 19.11.1633 aantekenen dat Sr. Johan van Velthoven en Adriaen Frans Beens hem de koopsom van 850 Rgl voortvloeiende uit de aankoop van zeker parcellen lants gelegen onder Ghinneken op Grasen deugdelijk hebben voldaan en betaald.²⁵ Met dat laatste is overigens niet geheel duidelijk of het om een gedeelde aankoop gaat.

Het cijnsboek van Ginneken meldt rond deze tijd dat

- de helft van 5½ buijnder heijden, gelegen op Grasen, genaemt t vrevelt, grenzend aan
 - oost s heeren vroente
 - zuid Adriaen Wouter Cornelissen Schelckens
 - west de beke
 - noord Henrick Lambrechts, met

een derdepaert van de stede op Grasen, groot onder lant heijde weijde ende bosch metten huijsingen daerop staende omtrent 13 3/4 buijnder, grenzend aan oost en noord s heeren vroente en Maeijken Jan Rombouts erve zuid deselve Maeijken west Adriaen Wouter Schelckens ende Maeijken voorg.

op naam staan van Jan Janssen van Velthoven de jonge.²⁶ Aangenomen mag worden dat het om dezelfde gronden gaat. Immers, volgens het cijnsboek gaan ze op enig moment over op Adriaen Wouter Schellekens op Grase. En inderdaad vinden we in het vestboek op 31.8.1651 de verkoop door Jan van Velthoven en Adriaen Frans Beens aan Adriaen Wouter Schelckens opgetekend van

- de geheele huijstede, moeshoff ende driesch, groot t samen omtrent ½ buijnder, grenzend aan
 - oost het vekengat uijtcomende aende gebuerstraet (-13)
 - zuid en west Jacob Jan Holsen
 - noord Henrick Adriaen Wagemaeckers,
- een parcheel saeijlants, groot omtrent 3/4 buijnder, gent. den bosacker, grenzend aan rontsomme Jacob Jan Holsen erve,
- een parcheel erven onder saeijlant ende heijland, groot omtrent ½ buijnder, gent. den middelsen acker, grenzend aan
- oost en zuid Jacob Holsen erve
 - west des coopers erve hem van te vooren toebehoorende
 - noord Henrick Wagemaeckers erve, en
- het gerecht derdepaert in een stuck heijvelts, gent. het breetvelt mette moerbeke, groot t samen omtrent 2 buijnderen, grenzend aan
- oost s heeren vroente
 - zuid des coopers en Jan van Chaems erffgen. erve
 - west de beke
 - noord Henrick Adriaen Wagemaeckers erve,
- alle onder Ginneken op Grasen, jaarlijks belast met 6 Rgl aan d'erffgen. van Jan de Jonge en 3 Rgl aan d'erffgen. van Peeter Wijnants van Chaem.²⁷

²⁴ ORA Breda, inv. nr. 346, f. 142, en inv. nr. 400, ff. 91, 92v en 98v.

²⁵ Zie resp. ORA Breda, inv. nr. 692, vestboek Ginneken en Bavel, f. 71 en inv. nr. 528, f. 141v.

²⁶ RANB, Archief rentmeesters Prins Frederik, inv. nr. 118, Chijnsboek Ginneken 1634-1698, f. 81.

²⁷ ORA Breda, inv. nr. 694, vestboek Ginneken en Bavel, f. 151v.

Verder suggereert het cijnsboek van Ginneken dat Jan Janssen van Velthoven de jonge ergens na 1642

- 1 bunder beempden landt en bosch, gelegen tot Ulvenhoudt, genaempt den Ouden hoff, grenzend aan (-7)
 - oost Godert Montens erve
 - noord Jan Michielssen vande Avoirt off de beke
 - west de Marcke
 - zuid Pauwels Nijs Pauwels

doorverkoopt aan Anthonis Hendrick Meeren.²⁸ De transportakte heb ik nog niet kunnen vinden.

Johan's naam komt voor op de voordracht aan de prins van Oranje voor de schepenbenoeringen in Ginneken voor het jaar 1643. Tot een benoeming komt het echter niet. In later jaren komt hij ook niet meer op de voordracht voor.²⁹

²⁸ RANB, Archief rentmeesters Prins Frederik, inv. nr. 118, Chijnsboek Ginneken 1634-1698, f. 10.

²⁹ NA, Nassause Domeinraad Hingman, inv. nr. 1101, f. 199.

Intermezzo 1. De erfenis Van den Broeck

Jan's schoonouders, Jan Joost Cornelissen van den Broeck en Catharina van Giffen, overlijden in respectievelijk 1625 en 1636. Hun 5 kinderen en erfgenamen, Adriaen, Cornelis, Theodorus, Godefroj en Maria, maken op 27.8.1639 een eerste particuliere verdeling op van (een deel van) het onroerend goed en de uitstaande renten.

Daarbij verkrijgt Johan van Velthoven, nomine uxoris:

- 1 buijnder weij off saeijlant in t Hoochout (+B1)
- de helft van 4½ buijnder weijlants aenden vierden wech int Sevenberchs lant (de andere helft valt toe aan Godefroj) (+B2)
- de helft van 5 buijnder beemden onder den dorpe van de hage in Craeijenest (de andere helft valt toe aan Godefroj) (+B3)
- een rente van 5 veertelen erfrogs per jaar uitgaande op de goederen van Jan Matheusen aenden Liesbosschen molen onder de dorpe van de hage. (+B4)

De rest van het onroerend goed, te weten

- een hoeve met 12 bunder land, een tweede hoeve met 7½ bunder land, genaemt de cleijn hoef, en een onbetimmerde hoeve met 6 bunder 316 roede grond, genaempt hens gielen stede, alle op het Monickhof onder Terheijden
- de huijsingen pleijne hovinge metten nieuwe aengetimmerden stalle en poorte in Sint Jansstraete in Breda, bestaende uit het huijs gestaen en gelegen in de Sint Jansstraat daer onse moeder zalr. is gestorven opten iij september 1636, het huijs aende westzijde benefens het voorg. groot huijs en de twee quaede huijskens aen oostzijde van t voorg. groot huijs
- een segge onder Terheijden inden Seggenpolder, deels op het aencomen van den Schimmerschen wegh, deels op den Langen Streeck (waarvan de helft toekomt aan de erfgenamen van Johan van den Corput en van Jan van Ostaijen)
- een buijnder lants of seggen op den Langen Streeck voorg., belast met de helft van een rente van 33 stuivers per jaar aenden Armen tot Breda, door den leegen grontslagh genoch onbruijckbaer, ook wel aangeduid als een quaede weijde.

wordt in eerste instantie gemeen gehouden. In 1646 worden de hoeven onder Terheijden publiek verkocht.

De verrekening van alle inkomsten en uitgaven ten laste van de gemene boedel en de definitieve scheiding en deling blijkt in later jaren gecompliceerd, door de geografische afstanden, doordat Cornelis komt te overlijden, maar vooral doordat Theodorus sterft met achterlating van zijn vrouw en een aantal minderjarige kinderen en van een gelegitimeerde natuurlijke dochter die voor een derde van een kindsdeel medegerechtigd is in zijn erfenis. De afwikkeling van een en ander culmineert in verschillende civiele processen in Breda en Antwerpen. Uiteindelijk legt Sr. Godefroj van den Broeck op 7.8.1658 voor schepenen van Breda rekening en verantwoording af over de nalatenschap van zijn ouders. De gemeenschappelijke rekening sluit met een batig saldo van f 3493-5-8 voor elk van de erfgenamen.³⁰

Bij de zojuist aangehaalde onderlinge verdeling van 27.8.1639 krijgt Cornelis van den Broeck uit de erfenis van zijn ouders toebedeeld:

- 2 3/4 buijnder soo saeijlant als weijlant in de Biesdonck, met de hoijsbeempt daer mede in begrepen, onder Breda
- 1 buijnder beemden in de Crochten

³⁰ Alle gegevens in deze alinea zijn ontleend aan GAB, Schepenbank Breda, boedeladministraties, inv. nr. 265, nrs. 4 en 5. Zie verder GAB, Proces Schepenrechtbank Breda, 182-14, 1658, en 199-25, 1677.

- een beempt genaempt de Smaldrieve, groot omtrent 4 buijnder, oock gelegen buijten Breda, samen met zijn broer Theodorus
- een hoijweijden off uijsendijck ten hout onder Oosterhout, leen sijnde.

Hiervan verkoopt Cornelis op 30.11.1652 het perceel in de Crochten. Wanneer Cornelis ergens tussen 1653 en 1656 overlijdt, zijn zijn broer Godefroj en zijn zus Maria met haar man Jan van Velthoven de enige erfgenamen. Deze erfgenamen verkopen op 23.6.1656 samen met de erfgenamen van Theodorus het perceel beemd ter Teteringen in de Hooghe Vucht, genaemt de Smaeldrieven. Het perceel in de Biesdonck blijft in de familie en wordt verdeeld tussen Godefroj en Jan van Velthoven.³¹ We komen dit perceel vervolgens in het cijnsboek tegen als

- stijff 3 buijnder, in de Biesdonck, grenzend aan (+B5)
 - oost gasthuijs tot Breda erve
 - zuid Domus inder Arent tot Breda erffgen.
 - west het biesdonckstraetken
 - noord Corstiaen Jan Jan Peters,
- op naam van Godefroj vanden Broeck en Johan van Velthoven nomine uxoris, te voorens Jan Joosten vanden Broeck.³²

Een van de percelen uit de erfenis-Van den Broeck wordt door Joff. Maria vanden Broeck met Sr. Johan van Velthoven haeren man en voogt op 28.8.1653 weer verkocht aan Adriaen Anthonis Cornelisse, te weten

- het parceel erven nu saeijlant sijnde, groot omtrent 1 bunder, onder den Leuwendijck int Hoochout te Breda, grenzend aan (-B1)
 - oost des coopers erve hem van te vooren toebehoorende
 - zuid Peeter Bastiaen Cornelisse en Adriaen Stevens erve
 - west 't Gasthuis op het Gasthuisseinde erve
 - noord Cornelis Peeter Vlaminckx ende d'erffgen. van Theodorus vanden Broeck erve.³³

Wat betreft de huizen op de St. Jansstraat geldt dat Sr. Johan van Velthoven via zijn vrouw Maria direct 1/5 erft, uit de nalatenschap van Cornelis de 1/2 van 1/5 verwerft en op 4.8.1657 de erfgenamen van Theodorus uitkoopt voor hun 1/5 aandeel. Op 19.3.1663 neemt hij in een publieke verkoop van Godefroj diens directe aandeel en zijn helft in het aandeel van Cornelis over. Ten slotte wordt bij schepenakte van 1.9.1688 te Brussel door de erfgenamen van Adriaan vastgelegd dat zij hun 1/5 aandeel hebben overgedragen aan (de erfgenamen van) Johan van Velthoven.³⁴

In de pondboeken van Breda over de jaren 1644-1676 en 1676-1702 wordt Jan van Velthoven dan ook opgevoerd als proprietor (eigenaar) van

- Veter of St Jansstraete suijsijde, nr. 322 en 323, verponding 5 en 16 pond (tot 1669 staan deze percelen op naam van d'erfgen. Jan Joosten van den Broeck, op

³¹ Zie om te beginnen GAB, Schepenbank Breda, boedeladministraties, inv. nr. 265, nrs. 4 en 5. Zie verder voor de verkopen ORA Breda, inv. nr. 535, f. 132 en inv. nr. 536, f. 51v. Op 27.3.1659 legt Godefroj, samen met Sr. Johan van Velthoven, verantwoording af over de voor de mede-erfgenamen relevante onderdelen van Cornelis' erfenis; GAB, Schepenbank Breda, boedeladministraties, inv. nr. 266, nr. 1.

³² NA, Nassause Domeinraad, inv. nr. 8978, Register van de gemeene inkoopsten van t capittel ende capellanen van Breda vernieuwd 1675, f. 9v (capittel, 14 stuivers).

³³ ORA Breda, inv. nr. 535, f. 192v.

³⁴ Zie ORA Breda, inv. nr. 536, f. 145v, 4.8.1657 en inv. nr. 537, f. 352v, 14.4.1663 voor (delen van) de overdracht en inv. nr. 550, ff. 40-43, 29.3.1695 voor de verlate vesten.

29.3.1695 worden ze overgevest op mr. Francois de Bons); volgens de huidige nummering gaat het om St. Jansstraat 8 en 12. (+B6)

Ook het cijnsboek maakt melding van de overdracht in 1663 van

- het hujs in de St. Jansstrate tot Breda, neven de huijsinge ende erve van oudts den Roscam genaempt toebehoorende d'erffgen. van de heere drossaert Aerssen aende oostsijde ende Jan Mol Schalidecker hujs ende erve aende westsijde aan Johan van Velthoven.³⁵

Vermeldenswaard is ten slotte dat het aandeel van Jan van Velthoven in het met zijn zwager Godefroij gedeelde perceel onder de Hage in het pondboek wordt vermeld als

- 6 gemeten, bij metinge in 1663 geredresseerd tot 5 3/4 gemeten, in Dleeg van Oijendonck in de polder van Ooijendonck, Werft en Creijenest, voorheen Jan Joosten van den Broeck, verponding f 4-1-0, na hermeting f 3-17-10.³⁶ (B3)

³⁵ NA, Nassause Domeinraad, inv. nr. 8978, Register van de gemeene incoopsten van t capittel ende capellanen van Breda vernieuwd 1675, f. 27 (capittel, 28 stuivers).

³⁶ Oud administratief archief Princenhage, inv. nr. 592, Legger vijfde penning over het lage 1630-1669, f. 32v, en inv. nr. 593, Legger verponding over het lage 1695-1708, f. 55v.

Intermezzo 2. De erfenis-Eemonts

Jan van Velthoven deelt voor 1/3 mee in de nalatenschap van zijn grootvader van moederskant, Mathijs Wouter Eemonts, die is overleden in Breda omtrent Bamiſſe 1603.³⁷ De erfgenamen zijn:

- Cornelis Mathijs Wouter Eemonts, tevens executeur
- Maeijke Mathijs Wouter Eemonts, gehuwd met Jan Janssen van Velthoven, en na haar overlijden kort daarop in oktober 1603 haar zoontje Jan van Velthoven, met voogd Cornelis Ioris Adriaenssen
- Wouter en Mathijs, de kinderen van Jenneke Mathijs Wouter Eemonts, verwekt bij Goossen Jan Goossens,

van welke Cornelis, Maeijke en Jenneke Peeterke Cornelis Vos moeder was.

Naast het aanwezige contante geld en de opbrengst van de publieke verkoop van de meubele goeden van in totaal 645 Rgl 8 stuiver, de ontvangsten van een reeks profijtelijske schulden ad 1859 pond 3 stuiver 1 oort en een aantal nog niet betaalde vorderingen ad 418 pond 8 stuiver 3 oort, omvat de boedel nogal wat onroerend goed, te weten:

- de huisinge, achterhuisinge oft wooningen, verwerije ende erfenissen met allen heure toebehoorte, gestaen opt Ginnekens Eijndt te Breda, genaemt de Drij Biecorven, strekkende van voor der straten af tot achter toe op den Mark, ende nog den beemd daarachter over denzelven Marck ende daer dezelve Marck rontom lopende is, het geheel bestaende uit 1 voorhuijs met achter 7 woningen, terwijl de 8e woning de verwerije vormt, (E1)
belast met 3 Rgl 14 stuiver aan t cappittel van Breda, het geheel volgens de schepenbrief van 6.7.1566³⁸ afkomstig van Mathijs' vader Wouter Mathijs Emondts en door Mathijs van zijn zusters en mede-erfgenamen uit de nagelaten boedel gekocht; in dit huis woonde Mathijs; Grietken Michiels de weduwe van Mathijs mag de rest van haar leven in het voorkamertje van het huis of in een van de achterwoningen blijven wonen, uitwijsens den contracte met haar gemaakt van de uitkoop over de goeden en sterfhuisse desselfs Mathijs Wouter voor de notaris Melis Jan Melissen d.d. 30.9.1603
- een huijs en erve metten mouthuijs hoff en bleijckvelt daarachter aan, staande op het Ginnekenseijndt, genaamd het Wit Lam, volgens de schepenbrief van 11.4.1598,³⁹ t voornoemde mouthuijs gemaect tot twee woningen, met nog een huis of woning daarbeneffens metten erve en toebehoren vandien, volgens de schepenbrief van 13.2.1602,⁴⁰ (E2)
tezamen comende oft streckende onder eenen daecke, belast met 10 Kgl heerenchijns aan het manhuijs tot Breda op de Haeghdijck, 2 stuiver 3 oort aan seker beneficio in de kercke van Breda, 2 stuiver 1 oort aan den cappelaenen der kercke van Breda, 2 Rgl 16 stuiver aan het onser lievenvrouwenaltaar inde kerke van Breda en 5 Rgl aan Anthonis Matheus Dyrck Aerts zoons weduwe

³⁷ Het navolgende is ontleend aan GAB, Weeskamerarchief I 518, Staat en inventaris van de goeden, schulden en actien nagelaten bij Mathijs Wouter Eemonts, zoals gepresenteerd door Cornelis Mathijs Wouter Eemonts op 29.11.1608, 26.4.1619 en 17.12.1622.

³⁸ ORA Breda, inv. nr. 471, f. 138.

³⁹ ORA Breda, inv. nr. 498, f. 177v.

⁴⁰ ORA Breda, inv. nr. 501, f. 22v.

- een huis en erve twee woningen wezende, metten hovinge daarachter, met alle toebehoren, in de Ackerstrate tot Breda, volgens de schepenbrief van 11.3.1598⁴¹ (E3)
- een huis, erve en toebehoren met de erve daarachter op het Ginnekenseijnde tot Breda omtrent den stadts poort, volgens de schepenbrief van 13.2.1602,⁴² (E4)
belast met 6 stuiver 3 oort aan het cappittel tot Breda, 5 stuiver erfchijns aan St Janscappelle tot Breda, 10 stuiver aan de tafel s'heijlichs geest te Breda, 3 oort ½ oortstuiver aan de pastorijs der kercken van Breda, 20 stuiver aan Jacop Jacobs vander Biestraten, 11 stuiver 3½ oortstuiver aan seker man tot Chaem en 1 oortstuiver erfchijns
- een stuk beemd, groot 1 bunder, int Elshout onder de paelen vande Hoeven, volgens de schepenbrief van 7.12.1553 (E5)
- een weijde, groot 1 bunder, gelegen op de Leur aenden vaertcant onder Etten, genaamd de Brant, volgens schepenbrief van Etten van 11.9.1462 (E6)
- een stuk weijde, omtrent 1 bunder, in Wijmer onder de Hage, volgens de brief van 9.4.1526 (E7)
- een stuk beemd, omtrent 2 bunder, bij meting maar bevonden 4½ gemet, gelegen inde Halle inde Putkens onder den dorpe vande Hage, volgens de schepenbrief van 25.5.1599,⁴³ grenzend aan (E8)
oost Michiel Piggen raedtsheer was erffgen. erve
zuid Anthonis ... Neefkens ende des voorg. Mathijs coopers ander erve hem van te vooren toebehoorende
west Joh. Johans vande Wijngaerde erffgen. erve
noord Kerstiaen Adriaen Dyrven erve
- twee percelen beemden, van 2 en van 1 gemet, in Halle onder de Hage, genaamd de Putkens, volgens de schepenbrief van 22.1.1591⁴⁴ (E9)
- een stuk beemd, groot 1 bunder, in Wijmeren in de Hage, genaamd het Lange Buijnder, volgens de schepenbrief van 13.6.1600,⁴⁵ grenzend aan (E10)
oost Adriaen Cornelis Sgraeuwen erve
west Jehenne Wouter Leijten dochters weduwe lestmael wijlen Jan Cornelis van de Put erve
noord Anne Sebrecht Cornelissen dochters erffgen. erve
- een stuk weide, groot 50 roede, overgebleven van den stuck weijden naebescreven oft van tgene des eertijts daerof gegraven is, omtrent de watermolen binnen en aan de wallen van de stad Breda, grenzend aan (E11a)
oost Claes Cornelissen oft zijnre hujsfrou kijnderen erve
zuid wegh lopende beneden neven derzelver stadts walle
noord Mathijs Heijmerich erve,
met nog een stuk weide, groot ½ bunder, buiten der stadts gracht bij Gampel, grenzend aan
oost en zuid Manhuijs op den Haeghdijck (E11b)
west de wegh
noord derzelver stadts grachten,

⁴¹ ORA Breda, inv. nr. 498, f. 164.

⁴² ORA Breda, inv. nr. 501, f. 23.

⁴³ ORA Breda, inv. nr. 718, vestboek Princenhage, f. 84.

⁴⁴ Volgens ORA Breda, inv. nr. 717, vestboek Princenhage, f. 21v koopt Mathijs dan de gerechte helft, en behoort de wederhelft hem reeds van sijn selfs wegen toe.

⁴⁵ ORA Breda, inv. nr. 718, vestboek Princenhage, f. 119v.

belast met 15 stuivers 3 ortstuivers aan de Beghijnhove te Breda, volgens een schepenbrief van 14.6.1574⁴⁶

- een stuk saetlant, groot 1 bunder, in de Lovensdijck buiten Breda, volgens de schepenbrief van 28.7.1587⁴⁷ door Mathijs Wouter Eemonts gekocht van Anthonis Jaspas Wiltens zone en grenzend aan (E12)
 - oost wijlen Jehanne Andries dochter die men noempt cleijn Jehanne erfgen. erve
 - zuid Peter Rutgers van der Vleuten erfgen. erve
 - west de donckerstege en Jacop Cotermans ende meer andere luijden erven
 - noord de gebuerstrate genaempt de lovensdijck,
- 2 parcelen saetlant, tezamen 2 bunder, onder Ginneken, volgens de schepenbrief van 27.6.1595⁴⁸ door Mathijs Wouter Eemonts gekocht van Adriaen Huijbrecht Nobelsz., elck aen een sijde van de gebuerstrate genaempt de lovensdijck, het ene grenzend aan (E13)
 - oost Aert Damen erve
 - zuid de gebuerstrate
 - west Jan van Baerle peterszoons erve
 - noord Aert Janssen van Roij erve,
 en het andere aan
 - oost [Jan] Jansse Mouw erve
 - zuid Jan Cornelis Cheeuws erve
 - west Laurentia Huijbrechts dochter de Bijde erve
 - noord de gebuerstrate.

De executeur Cornelis Mathijs Wouter Eemonts koopt van de vrijgekomen gelden in de loop der jaren nog een aantal stukken grond bij:

- de helft van een stuk beemd, groot in het geheel omtrent 2 gemeten (waarvan de andere helft reeds aan de koper toebehoort), in de polder genaamd den Angel onder de Hage, de voornoemde 2 gemeten genaamd de Putkens, grenzend aan (+E14)
 - oost Sebastiaen Rombout Sgrauwen erve
 - zuid Cornelis Ianss vanden Bolck erve
 - west Anthonis Cornelis Oomen erfgen.
 - noord Jonker ianss vanden Wijngarde erffgenamen erve,
 gekocht op 26.11.1607 van Anneken Anthonis Niclaessen met Lambrecht Geertssen heuren man voor 110 pond⁴⁹
- de helft in het derde deel van een stuk beemd, genaamd de Kae, in het geheel 6 bunder 1 gemet groot, en van den riethille daar t eijnden aan opten Marck buijtensdijcks, in Oeijendonck bij Wijmeren onder de Hage, gekocht op 31.10.1606 van Clara Weijnssen voor 400 pond⁵⁰ (+E15)
- 7 bunder weij- en saeijlant, onder Sevenbergen bijde Haseldoncksen wegh, gekocht op 24.4.1606 van Juffr. Pieternelle vander Slooten voor 1985 pond⁵¹ (+E16)
- een stuk weijden oft beemd, groot omtrent 1½ bunder, gelegen op de Molengracht omtrent de Lovensdijck onder Ginneken, grenzend aan (+E17)
 - oost en west Jan van Baerle erve

⁴⁶ Vgl. ORA Breda, inv. nr. 478, f. 96; koopsom 347 Kgl.

⁴⁷ ORA Breda, inv. nr. 488, f. 136v.

⁴⁸ ORA Breda, inv. nr. 686, vestboek Ginneken en Bavel, f. 90v.

⁴⁹ Zie voor de vest ORA Breda, inv. nr. 719, vestboek Princenhage, f. 56.

⁵⁰ Zie voor de vest ORA Breda, inv. nr. 719, vestboek Princenhage, f. 23v.

⁵¹ ORA Zevenbergen, inv. nr. 311, Protocol 40e en 80e penning 1600-1610: 24.4.1606 Jo. Petronella Gielis we. wijlen Jacob van Sloten vest erfgen. van Mathijs Wouters in omtrent 7 bunder inde hoeve eertijts toebehoort hebbende den erfgen. van Joh. Aart van Dorp, 40e penning f 45:18:9.

- zuid Anthonis Cornelis Nouten zone erve
 noord coopers ander erve hem van te voren toebehorende,
 gekocht op 30.5.1606 van (de kinderen van) Peeter Cornelis van Gilse voor 85 pond,
 bovenop 119 pond plus interest die hij schuldig was van een obligatie⁵²
- de helft van omtrent 8 bunder, bij nameting 23 gemeten 275 roeden, gelegen aan het
 Sevenbergs veir, gekocht van Joost Cornelis van Hulten (+E18a)
 - de helft van omtrent 31 gemeten, als voor naast het voornoemde land, gekocht van
 Henrick Laureijssen vanden Heuvel (+E18b)
 - drij marghen twee hout lants, gelegen in de 71 marghen van de twee hoeven tot
 Drimmelen in de Princepolder, grenzend aan (+E19)
 oost Spierincx vaert
 zuid d'erfgen. van Mr. Cornelis Wachmans
 west de gemeijne wegh
 noord Joost Adriaenssen Stal erve,
 voor 1300 pond gekocht van Cornelis Peeter Damen op Wagenberg onder
 Terheijden volgens contract voor notaris Melis Janssens te Breda⁵³
 - 2 bunder saeijlants, in de polder van Swertenbergh, grenzend aan (+E20)
 oost erfgen. van Adriaen Bastiaens van overacker erve
 zuid s'molenaers wegh
 west Jacob Adriaen Berck erve
 noord s'lants dijck,
 gekocht op 15.1.1622 voor 954 pond 4 stuiver van Jacob Dyrck Hagers op de Leur
 - 6 gemeten lants in Sinte Martens polder aan het Sevenbergens veer bij d'andere
 landen hiervoor verhaald, gekocht op 22.11.1621 van Elysabeth vande Plas weduwe
 wijlen Jan Matheus van Ouwerkerck, (+E18c)
 waaraf de helft is ten behoeve van Jan Velthoven de jonghe, nog niet gevest.

Uit de stukken blijkt voorts dat de erfgenamen van Mathijs Wouter Eemonts meedelen in de nalatenschap van diens zuster Anneke, aan de pest overleden te Breda op 16.12.1603. In het bijzonder zijn de erfgenamen van Mathijs bevallen op

- een stukje hooijlants, groot omtrent 3/4 bunder, in de Vught onder Teteringen bij
 Breda, volgens de schepenbrief van 2.9.1530. (+E21)

In de loop der jaren wordt door de erfgenamen van Mathijs Wouter Eemonts ook het een en ander uit de boedel verkocht, te weten:

- op 25.3.1609⁵⁴ aan Jan Ian Cools zone van Bergen en zijn vrouw voor 414 Kgl
- t half huis en erve met toebehoren ende metten hove daerachter aanliggende, zoals
 begrepen in de schepenbrief van Breda van 13.2.1602, (-E4a)
 aan Jan Adriaenssen Verheijden
 - t stucxken weijden omtrent 50 roede, zoals begrepen in de schepenbrief van
 14.6.1574,
 welverstaande dat t stuk weide houdende omtrent 1/2 bunder ook in deze schepenbrief
 is begrepen en dat niettegenstaande de koper de gehele commer van 15 stuiver per
 jaar zoals genoemd in de schepenbrief voor zijn rekening neemt, (-E11a)
- en aan Cornelis Mathijs Wouter Eemondts sone
- 2/3 in ende van het huis en erf, twee woninge wesende, mette hovinge daer achter
 aenliggende ende met al zijn toebehoren, zoals begrepen in de schepenbrief van

⁵² Zie voor de vest ORA Breda, inv. nr. 687, vestboek Ginneken en Bavel, f. 44.

⁵³ Zie voor de vest ORA Drimmelen, inv. nr. 15, f. 2, 3.4.1620.

⁵⁴ ORA Breda, inv. nr. 508, f. 63v e.v.

- 11.3.1598 (het resterende 1/3 deel behoort reeds aan Cornelis toe als mede-erfgenaar), (-E3)
- op 6.2.1613⁵⁵ aan Adam Andriessen backer voor de som van 600 Kgl
- t half huis of woningen ende erve met sijn toebehoren ende metten peertstalle ende erve daer achter gestaen ende gelegen, op het Ghinnekenseynde te Breda, zoals begrepen in de schepenbrief van 13.2.1602, (-E4b)
- en aan Cornelis Berthelmeusen de Bie voor de som van 750 Kgl
- een huis of wooninge ende erve met sijn toebehoort, genaamd het Wit Lam, ende met het achterste deel van hof ende bleijckvelt daer achter aen liggende, groot omtrent 6 roede, opt Ghinnekenseynde te Breda, neven Jacop Sips huis ende erve op d'een sijde en Abraham Iacop Buers huis en erve op d'ander, achter te weten oostwaarts comende aan Cornelis Wouters erve, zoals begrepen in de schepenbrief van 11.4.1598, (-E2a)
- belast met 10 Kgl t'jaers het manhuis tot Breda opten Haeghdijck,
- en op 17.12.1622⁵⁶ aan Adriaen Peeter de Wagemaeckers sone brouwer
- 2 woningen ende erve met heure toebehoorte binnen Breda opt Ghinnekenseynde, achter het huis ende erve genaemt het Wit Lam, den voorn. Adriaen bij Cornelis Barthelmeussen de Bie vercoft ende alnu oock overgevest, grenzend aan (-E2b)
 - oost de wech aldaer
 - zuid Abraham Buers ende Isaack ... timmermans huijsen ende erven
 - west t voorg. huijs het Wit Lam
 - noord Jacop ian sips soons huijs ende erve genaemt de Wilde Zee
- met dien verstande dat Cornelis Wouter Eemonts sone met sijnen hof ende erve in de Ackerstrate liggende sijn erfgebruikweg door de gang naast de 2 woningen tot aan sijn dood behoudt.

Onbekend is wanneer en hoe de erfgenamen de nalatenschap precies onderling hebben verdeeld. Verderop zal blijken dat uiteindelijk, na het kinderloos overlijden van resp. Cornelis Mathijs Wouter Eemonts in 1633/34 en van Wouter Goossens in 1658, een groot deel van de nalatenschap van Mathijs Wouter Eemonts direct of indirect bij Jan van Velthoven terechtkomt.

- Cornelis Mathijs Wouter Eemonts blijkt in ieder geval sinds 1608 te Zevenbergen wonen; in 1631 heet hij burger van Zevenbergen.⁵⁷
- In de loop der jaren koopt hij ook voor eigen rekening het nodige onroerend goed: op 25.3.1609 uit sijn vaders erfenis (zie boven)
- een huis en erve twee woningen wezende, metten hovinge daarachter, met alle toebehoren, in de Ackerstrate tot Breda, (+CE1)
- op 29.2.1612 van Peeter Marten Jan Jacobs sone
- een stuck erffs, groot 90 roeden, in de Santbergen onder de vierschare van Breda, grenzend aan (+CE2)
 - noordoost Mr. Geerijt Marten Henricx soons van Beeck stede ende erve, waarvan het tot nu toe deel uitmaakte en dat ook vandaag is verkocht
 - zuidoost s heeren straete
 - zuidwest Jaspars van Lanschots erffgenamen erve
 - noordwest Dionijs Pauwels Lenaerts erve,⁵⁸

⁵⁵ ORA Breda, inv. nr. 512, f. 26v e.v.

⁵⁶ ORA Breda, inv. nr. 521, f. 100v.

⁵⁷ Zie resp. GAB, Weeskamerarchief I 518 en ORA Breda, inv. nr. 528, f. 57.

⁵⁸ ORA Breda, inv. nr. 511, f. 34.

op 18.3.1613 van Niclaes van Swaemen

- een stuck lants, groot 100 roeden, buiten de Ghinnekeijtsche poorte in de Santbergen, grenzend aan west zekere stege aldaer voorts omgaend aan des vercoopers ander erve die hij behoudt,⁵⁹ (+CE3)

op 3.3.1614 van de erfgenamen van Joncheer Henrick de Vos

- een stede, huijsinge, schuere, hoije, torffhuijs, hovinge ende erffenisse met alle heure toebehoorte ende metten erve daeraen liggende soo onder landt als groese houdende, groot omtrent 4½ bunder, opte Meulengracht, grenzend aan oost Johans de Bergaigne en de kijnderen van Jacop ians Wagemaeckers erven zuid de gebuerstraete west Cornelis Peeter Harmans ende Jenneken Pauwels erven noord oock aan Jenneken Pauwels erve,⁶⁰ (+CE4)

met de aantekening dat bij de koop ook een broeckrecht in de gemeente van Wervenschot, Camerschot, Coppersheijninge en de Ganseweijde behoort, dat op 29.4.1614 door Joncker Henrick de Vos wijlen Joncker Henricx de Vos zone wordt getransporteerd als

- t broeckrecht in de gemeente van Wervenschot, Camerschot ende Coppersheijninghe, ut in littris tranfixis d.d. 8.6.1593, en waarbij Henrick de Vos tegelijkertijd ten behoeve van Cornelis voor een periode van 12 jaar voor het verhalen van alle verholen commer last aentael ende calangie die zouden mogen voortvloeien uit de hiervoor vermelde aankoop van de stede op de Molengracht een stuck beemd oft hoijlants verbindt van 4 buijnder onder Ginneken tot Heusdenhout achter IJpelaer, genaemt den Sack,⁶¹ (+CE5)

en op 2.5.1620 van Jenneke Anthonisdochter wed. wijlen Franchoijs de Bergaingne

- een stuck saejlants, groot omtrent 1 buijnder, opte Meulengracht, grenzend aan oost Adriaen Ian Laureijssen erve noord Jenneken Pauwels dochters weduwe wijlen Henrick Cornelissen erve voorts omgaand aan des coopers ander erve hem van te vooren toebehoorende, waarbij Cornelis belooft voortaan uit te zullen wegen over zijn eigen land en niet meer gebruik te maken van het land genaemt Dwouwerken toebehorend aan Adriaen Cornelis Henrickx sone.⁶² (+CE6)

Op 29.3.1622 daarentegen verkoopt Cornelis Mathijsen Emonts voor 2075 gld aan Huijbrecht Anthonissen c.s.

- sekeren boomgaert mette erve plantagie ende bepotinge daerop staende, gelegen in dorpen hoeft aenden Haseldonxen wegh onder Zevenbergen, grenzend aan oost den voorg. wegh zuid en west voorg. Emonts met zijn mede consorten noord Lamb. Rombouts.⁶³ (-E16?)

In 1633 woont Cornelis in Dordrecht. Hij maakt aldaar op 27.12.1633 zijn testament op, als "ongehouwt persoon, woonende binnen deser stede, sieckelijck naerden lichaem, in eene stoel bij de vuyre sittende, nochtans zijn verstandt, redenen ende memorie wel

⁵⁹ ORA Breda, inv. nr. 512, f. 52.

⁶⁰ ORA Breda, inv. nr. 513, f. 33v.

⁶¹ ORA Breda, inv. nr. 688, vestboek Ginneken en Bavel, f. 158.

⁶² ORA Breda, inv. nr. 519, f. 62v.

⁶³ Zie ORA Zevenbergen, inv. nr. 181, f. 5v voor de vest en inv. nr. 168, f. 205 voor (de aflossing van) de bijbehorende schuldbrief.

mchtig zijnde". Op 29.12.1633 volgt nog een aanvullend codicil. Hij vermaakt, naast een aantal kleinere legaten, 1500 Kgl aan de hujsarmen en de bedieninge vande diaconie en 1500 Kgl aan het weeshujs te Dordrecht. Verder stelt hij Wouter Goossens en Jan Jansen Velthoven, de nagelaten zonen van zijn zusters, tot zijn erfgenamen aan.⁶⁴

Op 31.3.1634 blijkt Cornelis overleden te zijn. Sr. Johan van Velthoven en Sr. Wouter Goossens leggen notarieel vast dat zij alle nagelaten goederen 50-50 zullen delen en genieten, waaronder ook

- 8 mergen 407 roede 3 voet 9 duim lant in de Mijlpolder omtrent deser stadt, grenzend aan
 - oost de landen van wijlen de heer Johan Berck (CE7)
 - zuid de dijck van Nieuw ...
 - west Kreijn Ariens
 - noord de nieuwe dijck van de Mijlpolder,

dat leengoed vormt. Cornelis heeft weliswaar nagelaten octroij te vragen om er in die zin over te mogen disponeren, maar zij zullen er in de praktijk, ongeacht de formele afwikkeling, naar handelen.⁶⁵

Dat Wouter Goossens en Jan van Velthoven de nagelaten goederen van Cornelis in gemeenschappelijke eigendom laten, blijkt op 22.7.1641 wanneer ze gezamenlijk procuratie verlenen aan Jacob Sperwer, de penningmeester van de Mijlpolder, om de huurpenningen te innen van Jop Dirxcs van Meeuwen met betrekking tot de 7 mergen 527 roede lants in de Mijlpolder op 's Gravendeel.⁶⁶ En in 1643 en 1652 verkopen ze gezamenlijk enkele onderdelen van de nalatenschap, te weten op 10.2.1643

- een stuckxken landts, groot omtrent 120 roeden, onder Ginneken ter plaetsen genaemt bijde berchskens, grenzend aan (-CE2)
 - oost de gebuerstraete
 - zuid Lenaert de Wevers stedeke
 - west s heeren straete
 - noord Henrick Adriaenssen van Bedaff ende ander luijden erven,
- jaarlijks belast met 19 loopen rogge der taeffele s h geests tot Ghinneken en met 1 stuijver 3 oortstuijver de kercke tot Ghinneken,⁶⁷

en op 16.7.1652 aan d'hr. en mr. Willem Snellen borgemeester deser stadt Breda inden name en ten behoeve van de selve stadt voor 11.600 pond

- sekere erve daer tegenwoordich stadts baracken op getimmert staen, gelegen alhier binnen Breda in Ackerstraete, grenzend aan (-CE1)
 - oost deser stadts erve bij coope vercregen van d'erfgen. van Adriaen de Haen daer oock baracken op staen
 - zuid de voornoemde Ackerstraete
 - west de hoven van selve Ackerstraete tot d'water toe
 - noord de reviere oft stadts oude veste.⁶⁸

Vermeldenswaard is verder dat Wouter Goossens en Jan van Velthoven, als erfgenamen van hun oom Cornelis, mede-erfgenaam blijken van Nicolaes Jan Willemsen van Raeck daer moeder af was Cornelia Nicolaes van den Kieboom dochter. Als zodanig zijn ze op

⁶⁴ Notarieel archief Dordrecht, inv. nr. 58, notaris Daniel Eelbo, ff. 272 en 275v.

⁶⁵ Notarieel archief Dordrecht, inv. nr. 58, notaris Daniel Eelbo, f. 365.

⁶⁶ Notarieel archief Dordrecht, inv. nr. 79, notaris Dirck Sijmons Coplaer, f. 52.

⁶⁷ ORA Breda, inv. nr. 693, vestboek Ginneken en Bavel, f. 162.

⁶⁸ ORA Breda, inv. nr. 535, f. 121.

5.6.1638 betrokken bij de publieke verkoop van een huys ende erve aende Merckt tot Breda.⁶⁹

Sr. Wouter Goossens overlijdt eind maart 1658, kinderloos, en laat Joff. Elisabeth Jacob Sibs als weduwe achter. Johan van Velthoven is Wouters meest naaste familielid van moederskant. Helaas is het testament van Wouter en Elisabeth d.d. 1.10.1637 voor notaris Aerdt van Loon niet bewaard gebleven.⁷⁰

Wat wel bewaard zijn gebleven, zijn enkele aangiften ten behoeve van de enkele jaren voordien ingevoerde belasting op de collaterale successie. Daaruit weten we dat Wouter in ieder geval nalaat onder Ginneken:

- een parcheel lants, groot stijff 1 buijnder, bij de Molengracht aende oogstsijde van t straetken, getaxeerd op f 600 (E13a)
- noch een parcheel lants, groot omtrent 1 buijnder, gelegen daertegenover aen d ander sijde van t straetken, getaxeerd op f 500 (E13b)

onder Teteringen:

- een parcheel saeijlants, groot omtrent 1 buijnder, inden Leuwendijck, grenzend aan oost en zuid Adriaen Anthonis Cornelissen erve (E12)
west donckers stege
noord de straete
getaxeerd op f 550
- een parcheel hoij off weijlants, groot omtrent 3/4 buijnder, inde Vucht, grenzend aan zuid den groenendijck (E21)
noord Joost Laureijssen erve
getaxeerd op f 275

en onder de Hage:

- een stede op de Beeck, mette helft van de huijsinge als staende houwelijkke getimeert sijnde, met 3 gemet grond
- een stede opten Emeren, mette helft van de huijsingen als staende houwelijkke getimert, groot omtrent 3 buijnder
- en nog 32 percelen deels zaeijlant deels hoijlant.⁷¹

Verder is uit verpondingsboeken⁷² bekend dat vele van de door Wouter Goossens nagelaten percelen onder Princenhage afkomstig zijn van zijn vader, Goossen Jan Goossens int Spoir, en naar Elisabeth Sibs en haar erfgenamen gaan. Voor het overige is sprake van

- 2 gemeten, onder Strijpen in het 2e cavel den Angel, (E14?)
afkomstig van Mathijs Wouters, en van
- 3 gemeten, onder Wijmeren in het 3e cavel Middelwijmeren, (E10?)

⁶⁹ ORA Breda, inv. nr. 531, f. 79.

⁷⁰ Het bestaan van dit testament is bekend uit het codicil dat Elisabeth op 20.8.1669 opstelt voor notaris Johan Beeris, als aanvulling op het genoemde testament van haar en haar man, een codicil van 23.2.1657 voor notaris Johan Drabbe, en een contract van 30.9.1662 met Sr. Johan van Velthoven. Vgl. Notarieel archief Breda, inv. nr. 136, f. 291. Aangetekend zij dat ook het codicil van 23.2.1657 verloren is gegaan.

⁷¹ ORA Ginneken en Bavel, inv. nr. 64, 1.5.1658, ORA Breda, inv. nr. 536, f. 212, 2.5.1658, en ORA Princenhage, inv. nr. 274, f. 18v, 2 en 3.5.1658.

⁷² Oud administratief archief Princenhage, inv. nrs. 571, 572 en 573, leggers van de 5e penning resp. verponding over het hoge voor 1655-1668, 1668-1683 en 1684-1696, in combinatie met inv. nrs. 565, 566 en 567, de kohieren voor 1620, 1636 en 1681; en inv. nrs. 592 en 593, leggers van de 5e penning resp. verponding over het lage voor 1630-1669 en 1695-1708, in combinatie met inv. nr. 585, het kohier voor 1662.

- 6½ gemeten, onder Wijmeren in het 3e cavel Middelwijmeren, soo binnen als buitendijke,
afkomstig van Cornelis Mathijs Wouters tot Breda, (E8/9?)
alle onder het lage. Hiervan gaat het eerste perceel uiteindelijk naar Matijs Sibs, terwijl de andere twee toevallen aan Sr. Johan van Velthoven.

Rondom de afwikkeling van de nalatenschap wordt op 30.9.1662 voor notaris Daniël Eelbo te Dordrecht een contract gesloten tussen de weduwe Elisabeth en Sr. Johan van Velthoven. Vastgelegd wordt dat Johan van Velthoven in eigendom aan zich behoudt

- 3/4 buijnder lants in de Vucht, die Wouter Goossens za: bij zijn testament van 1.10.1637 aan Jan heeft gemaakt en besproken, (E21)
- 2 buijnder lants gelegen tot Drimmelen (E19)
- 1 buijnder lants gelegen aent nieuwe veir, waarvan Elisabeth haar leven lang het vruchtgebruik mocht hebben volgens het codicil van Wouter Goossens van 23.2.1657, maar waarvan ze nu vrijwillig afstand doet (E10?)

evenals de helft van

- 8 mergen 407 roeden 3 voet 9 duijm leenlant in de Mijlpolder in 's Gravendeel (CE7) en van

- omtrent 5 mergen lants in Dubbeldam (CE8)
van welke 2 parcelen de andere helft reeds aan Jan toebehoort.

Verder heeft de weduwe "vuijt pure en liberaele vruntschap ende goede genegentheijt" nog toegestaan dat Jan in vrije, volle en rechte eigendom zal hebben

- 1 buijnder lants, gelegen opden Bremberch onder Etten, genaemt den Brant (E6)
- 2 buijnder weijlants, in Swertenberch ontrent Bijemans keet (E20)
- 2 buijnder lants gelegen in Wijmeren aent veer (E8/9?)

onder de kanttekening dat de weduwe haar leven lang het vruchtgebruik mag genieten. Elisabeth en Jan leggen vast dat hiermee alle aanspraken op de door Wouter Goossens nagelaten goederen "voor althoos als doot ende te niete zijn ende blijven".⁷³

Inderdaad blijkt uit het herencijnsboek van Zwartenberg onder Etten dat

- een perceel van 5 gemeten 183 roeden, in een groter geheel van 13 gemeten 69 roede, in Swartenberch, grenzend aan (E20)
oost Bastiaen Adriaenssen van Overacker
zuid den langenwech
west Cornelis Cornelis Menssen Hack weeskijnderen
noord den zeedijk,

op enig moment van Wouter Goossen Jan Goossens int Spoor overgaat op Sr. Johannes van Velthoven. Het perceel heeft oorspronkelijk op naam gestaan van Jan Claessen Morleth.⁷⁴

Daarnaast is uit de reeds aangehaalde verpondingsboeken van de Hage bekend dat

- een zesde deel van de Kae onder Wijmeren in de Huijskens, groot in het geheel 19 gemeten, (E15)
rechtstreeks van Mathijs Wouters aan Jan toegevallen lijkt, en dat
- 3 gemeten, onder Wijmeren in het 3e cavel Middelwijmeren, (E7?)

⁷³ Notarieel archief Dordrecht, inv. nr. 66, notaris Daniel Eelbo, f. 266.

⁷⁴ NA, Nassause Domeinraad, inv. nr. 8957 en 8967, Cijnsboek Zwartenberg onder Etten vernieuwd 1634 en 1699, f. 18 en f. 57.

afkomstig van Cornelis Mathijs Wouters tot Breda, bij Sr Johan van Velthoven terecht komen (en door hem doorverkocht lijken aan Adriaen Adriaen Laureijs Sgrauwen c.s. en Loureijs Marten Sgrouwen). Ook deze percelen liggen onder het lage.

Cijnsregisters wijzen ook uit dat

- het huijs ende erve binnen Breda opt Ginnekenseijnde, genaemt de drij biecorven, neven Adriaen Jan Huijbrechts olislager huijs genaemt den oliemolen int antwerpen op de zuidzijde en Michiel van den Nieuweleijnde huijs ende erve genaemt den rooden haen op de noordzijde, (E1)

op enig moment van Cornelis Mathijs Wouters overgaat op Johan van Velthoven.⁷⁵

In de pondboeken van Breda over de jaren 1644-1676 en 1676-1702 wordt Jan van Velthoven dan ook opgevoerd als propriëtor (eigenaar) van

Ginnekenseijnde westzijde, nr. 981, Biecorff met 4 achterwooningen, verponding 16 pond (volgens de huidige nummering gaat het om Ginnekenstraat 8), met de aantekening dat een en ander in december 1677 wordt overgevest op Jacob Sibs.

Het geheel overziende, daarbij tevens de lijst in ogeschouw nemend met het onroerend goed dat Jan van Velthoven aan het eind van zijn leven nalaat (zie verderop), kan worden vastgesteld dat het grootste deel van de nalatenschap van Mathijs Wouter Eemonts evenals van die van Cornelis Mathijs Wouter Eemonts uiteindelijk bij Jan terechtkomt. Voorzover ik kan overzien, gaat het daarbij om de percelen onder E1, E6, E7, E8/9, E10, E11b, E15, E18, E19, E20 en E21 en die onder CE3, CE4, CE5, CE7 en CE8. Hiervan zouden dan door Jan de percelen onder E7, CE7 en CE8 op enig moment zijn doorverkocht.

⁷⁵ NA, Nassause Domeinraad, inv. nr. 8976, Register van de inkoopsten der kercke van Breda 1617-1695, f. 145 (39e benefitie, St. Jan Evangelist aultaer op den aultaer van St. Anthonis, 28 stuivers), en inv. nr. 8978, Register van de gemeene inkoopsten van t capittel ende capellanen van Breda vernieuwd 1675, f. 34 (capittel, 33 stuivers 1 ort) en f. 203 (capellanen, 12 stuivers 2 ort).

Vervolg levensloop

De zojuist beschreven erfeniskwesties staan los van de gronden die Jan van oudsher onder Princenhage bezit. In de verpondingsboeken worden vermeld onder het hoge:

- 8 gemeth land aende stede in de Leechstrate, verponding f 24 (1)
- 2 gemeth weijde in de Vennen, verponding f 6 (3)

en onder het lage:

- 4½ gemeth in Oosthal, verponding f 5-11-6 (4)
- een zesde deel van de Kae in de Huijskens, groot in het geheel 19 gemeten, met een totale verponding van f 23-11-3 (5)
- 3 gemeth in Aabroeck, verponding f 3-14-1.⁷⁶ (2)

De 12 bunder die Sr. Velthoven in de Bruijnix polder bezit, komen we tegen in de Kohieren der landerijen onder Zevenbergen van 1647 en 1652, en blijken verpacht te worden aan Adriaen Aertssen van Etten, voor een bedrag van 18 gulden per bunder. Rond 1668 blijken deze landerijen inmiddels in gebruik bij zijn zoon Mathias.⁷⁷ (6)

Op 19.11.1652 koopt Sr. Johan van Velthoven van de rentmeester van de taeffele s heijlichs geests en de diaconie binnen Breda

- een stuck saejlants, groot omtrent 3 bunder 118 roede 14 voet, een gedeelte van de Grooten Ipelaerschen acker onder Ginneken, grenzend aan (CE5) (+111)
oost des coopers erve hem van te vooren toebehoorende
zuid de molenloop
west Jan Sebastiaen van Ipelaer
noord de straete

voor een koopsom van 1600 Rgl.⁷⁸

In 1660 blijkt Sr. Johan van Velthoven een van de gesworens te zijn van de gemeente van Wervenschot, Camerschot, Coppersheyninge ende Gansweyde onder de vierschaar van Ginneken en Bavel. Het gaat hier om een areaal van woeste gronden tussen Ypelaar, Kerkeind, Bol- en Eikberg, het Ulvenhoutse bos, Overakker en de Mark, bestemd voor gemeenschappelijk gebruik. Het gebruiksrecht was gekoppeld aan de boerderijen in het omliggende gebied, via de zogenaamde broekrechten. (CE5)

De gezworenen treden op namens de medegegoeijdens en geerffdens, wanneer zij op 6.9.1660 Jo^r. Sebastiaen van Ipelaer, heere van Ipelaer, met enkele percelen grond compenseren voor de hoge kosten die hij voor hen heeft gemaakt in een proces voor de Ed. Raede van Brabant te 's Gravenhage in een proces tegen Jacob Beens. Deze Beens had van de heer van Breda een deel van de woeste gronden opgekocht; maar daartegen waren de gegoeiden in het geweer gekomen omdat zijzelf eigenaar van de gronden meenden te zijn.

⁷⁶ Oud administratief archief Princenhage, inv. nrs. 571, 572 en 573, Legger verponding over het hoge 1655-1668, 1668-1683 en 1684-1696, resp. f. 86v (met de vermelding dat de weijde in de Vennen bij meting in 1659 is geredresseerd van 3 tot 2 gemeth), f. 119v en f. 171, inv. nr. 592, Legger vijfde penning over het lage 1630-1669, ff. 14, 23 en 46v, en inv. nr. 585, Kohier verponding over het lage 1662, ff. 18, 30 en 60v.

⁷⁷ Oud administratief archief Zevenbergen, inv. nr. 1373, Kohier der landerijen gelegen in de buitenpolders 1647, f. 74v, inv. nr. 1378, Kohieren van de landerijen en huizen 1652: de 16 buitenpolders, inv. nr. 1381, Kohier van uitheemse personen met land onder Zevenbergen 1654, en inv. nr. 1382, Verpondingsboek landerijen vanaf 1665, f. 79v.

⁷⁸ ORA Breda, inv. nr. 694, vestboek Ginneken en Bavel, f. 172.

Op 28.9.1660 verkoopt Johan zijn twee "broeckrechten" in de genoemde gemeenten aan genoemde Jo^r. Sebastiaan van Ipelaer. Kort daarna, op 26.2.1661, gaan de resterende gemeijne geerfden in de gemeente van Wervenschot alias Bavel Broeck over tot deling en verkaveling, voor zoveel als ieder daarin gerechtigd is.⁷⁹ (-CE5)

Uit het cijnsboek van Ginneken blijkt er ook sprake te zijn geweest van 1 buijnder 255 roeden vroente, gelegen aende noortsijde vande capelle aldaer, in gebruik bij de gemeene gegoeijde tot Huesenhoudt, waaronder Jan Janssen van Velthoven.

Voorts verwerft Jan bij octroij van date 18.7.1661

35 roeden binnen vroente geleegen tot Heusenhout onder Ginneken,
grenzend aan (+11m)
oost en zuid sijn selffs erve
ende voorts s heeren straete.⁸⁰

Sr. Johan van Velthoven wordt op 28.12.1661 wettelijk verkozen tot Borgemeester over het dorp Ginneken voor het jaar 1662.⁸¹ Een borgemeester is verantwoordelijk voor de inning van de plaatselijke belastingen. Volgens Kappelhof⁸² komt het erop neer "dat de meest draagkrachtigen als borgemeester de twijfelachtige eer genieten het dorp uit eigen zaken geld te moeten voorschieten. Het baantje was derhalve impopulair, maar kon niet worden geweigerd." Inderdaad heeft Jan weinig zin deze taak op zich te nemen; hij weigert enkele malen de bijbehorende boeken in ontvangst te nemen, voorgevende dat hij geen inwoner van Ginneken maar van de St. Martens Polder zou zijn. Ook het afleggen van rekening en verantwoording over de belastinginning in 1664 gaat niet zonder slag of stoot. Overigens verhindert een en ander niet dat Jan in 1665 voor Heusdenhout wordt aangewezen als schatter voor de verponding. De verponding is een belasting op (de opbrengst van) onroerende goederen, die in 1665 ook in de Baronie van Breda wordt ingevoerd, en die wordt geheven op basis van in kohieren vastgelegde aanslagen.⁸³

Bij het voorgaande kan worden aangetekend dat het archief van St. Maartens polder op 4.5.1665 melding maakt van Sr Joan van Velthoven, woonachtig in Ginneken, in het bezit van 58 gemeten ad f 85 per gemet.⁸⁴

⁷⁹ Vgl. ORA Breda, inv. nr. 695, vestboek Ginneken en Bavel, ff. 119, 121 en 135. Zie voor de achtergronden Chr. Buiks, *Veldnamen in de voormalige gemeente Ginneken en Bavel, dl. 1 Historisch overzicht*, uitgave heemkundekring Paulus van Daesdonck, 1983, hoofdstuk 8.

⁸⁰ RANB, Archief rekenmeesters Prins Frederik, inv. nr. 57, Verchijsde goederen onder den lande van Breda 1613-1658, f. 19v, en inv. nr. 118, Chijnsboek Ginneken 1634-1698, ff. 10 en 217.

⁸¹ De bronnen voor deze verkiezing en voor de overige gegevens in deze alinea zijn: Oud administratief archief Ginneken en Bavel, inv. nr 35, Register van resoluties van schout en schepenen, ff. 15, 20, 20v, 27; L. Merkelbach van Enkhuizen en A. Hallema, *Geschiedenis van de gemeente Ginneken en Bavel*, Ginneken, pp. 191, 192, 275.

⁸² Dr. A.C.M. Kappelhof, *De belastingheffing in de Meijerij van Den Bosch gedurende de Generaliteitsperiode (1648-1730)*, Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland, deel 69, Stichting Zuidelijk Historisch Contact, Tilburg, 1986, p. 153.

⁸³ Vgl. dr V.A.M. Beermann e.a., *Geschiedenis van Breda, dl II Aspecten van de stedelijke historie 1568-1795*, Interbook International, Schiedam, 1977, p. 128.

Voor een overzicht van het belastingstelsel in de zeventiende en achttiende eeuw kan worden verwezen naar:

- dr A.C.J. de Vrankrijker, *Geschiedenis van de belastingen*, Fibula-Van Dishoeck, Bussum, 1969, pp. 27-51;

- dr A.C.M. Kappelhof, o.c., hoofdstuk V t/m VII.

⁸⁴ ORA Sint Maartens polder, inv. nr. 2A.

Op 29.12.1662 kopen Sr. Johan van Velthoven, wonende tot Heusdenhout, en Sr. Johan Beeris, notaris en procureur binnen Breda, elk voor de helft, van Sr. Adriaen Cornelis Biekens en Joff. Maria Cornelis Biekens

- een woonstede huijsinge ende schuere aen malcanderen schaepskoije landerijen ende erven daeraen gehoorende, groot omtrent 4½ bunder, onder Ginneken tot Heusdenhout in de Heijningen, grenzende (+14a)
 - oost aen s heeren vroente ende Wouter Cornelis Lodders, Paulus Janssen Ketelaer ende meer andere luijden erve
 - zuid oock aan s heeren vroente
 - west Corstiaen Jan Jan Peeters
 - noord weduwe en erffgenamen van dheer secretaris Jacques Wilborts, Wouter Lodders en Paulus Janssen voorschreven erve
- noch een parcheel saejlants, groot omtrent ½ bunder, mede gelegen daeromtrent, grenzend aan (+14b)
 - oost d erffgenamen van dheer Nicasius le Clercq erve
 - zuid de voorschreve Wouter Lodders erve
 - west Henrick Staeltiens erve
 - noord Govaert Cornelis Govaerts erve.⁸⁵

Zoals Jan zelf als weeskind van zijn voogd een zeer behoorlijke scholing heeft gekregen (zie boven), lijkt het erop dat ook zijn kinderen op hun beurt goed onderwijs krijgen voorgeschoteld. In ieder geval geldt voor zoon Joannes dat hij wordt toegelaten tot de rechtenopleiding te Leuven,⁸⁶ en het na succesvolle afronding daarvan in 1665 tot advocaat in Brussel weet te brengen.⁸⁷

Op 18.12.1668 koopt d'heer Johan van Velthoven van Peerken Jacobs, de weduwe van Willem Janssen

- een parcheel erffs sijnde weijde ende groese, groot omtrent 2 gemeten, onder Ginneken tot Heusdenhout, grenzend aan (+11n)
 - oost d heer out president Anthonie van Buerstede ende meer anderen erven
 - zuid den molenloop
 - west Hendrick Anssems erve
 - noord s heeren strate.⁸⁸

In een aantekening van 10.9.1669 met betrekking tot de aflossing van een bepaalde rente in de marge van een Bredase schepenbrief⁸⁹ wordt Sr. Johan van Velthoven nog opgevoerd als echtgenoot van Maria Jan Joosten van den Broecksdr.

In januari 1672 blijkt dat Maria inmiddels gestorven moet zijn. Dan namelijk komt dochter Joff. Catharina van Velthoven sonder kint ofte kinderen naer te laten onder Ginneken tot Heusdenhout te overlijden, wordt er in verband met het recht van de collaterale successie aangifte gedaan van de nagelaten vaste goederen, en zou Catharina onder Breda gerechtigd zijn in het 6e part in ende van

⁸⁵ ORA Breda, inv. nr. 695, vestboek Ginneken en Bavel, f. 184.

⁸⁶ Immatriculatie Leuven 29.1.1651; lid van de Natio Germanica te Orléans 6.1.1659; voert titelt I.U.L. (iuris utriusque licentiatius). Zie H. Bots, I. Matthey, M. Meijer, *Noordbrabantse studenten 1550-1750*, Bijdragen tot de geschiedenis van het zuiden van Nederland, dl. XLIV, 1979, p. 708, nr. 5324.

⁸⁷ Date du reçu au serment 27.3.1665. Zie J. Nauwelaers, *Histoire des avocats au Souverain Conseil de Brabant*, Bruxelles, 1947, dl. 2, p. 113, nr. 915. Zie ook ORA Breda, inv. nr. 540, f. 298, 31.10.1673.

⁸⁸ ORA Breda, inv. nr. 696, vestboek Ginneken en Bavel, f. 160.

⁸⁹ ORA Breda, inv. nr. 498, f. 186.

- een perceel saeijlants met nog een perceel weijlants, groot int geheel omtrent 1½ buijnder, gelegen in twee parcellen t'eijnden malcanderen inde Biesdonck tot Teteringen onder de jurisdictie deser stadt Breda, grenzend aan (B5)
 - oost het Gasthuys op het Gasthuysijnde erve
 - zuid de erfgen. van Domis erve
 - west het Biesdonck straetien
 - noord (d'erffgen. van) Govaert van den Broeck erve
- onder de Hage in het 6e deel van
- een stuck hoijlants, groot omtrent 2 bunder, heel slecht goet, onder Oijendonck in de Werft aldaer (B3)
 - een pacht van 5 veertelen rogge opt Moleneijnde op de stede van Adriaen Cornelis van Loon (B4)
- en onder Zevenbergen in het 12e deel in
- 2 buijnder in Sonseelsen polder aende vierde wegh (B2)
 - 12 buijnder in Bruynincx polder.⁹⁰ (6)
- Deze gronden behoorden voordien tot het ouderlijk eigendom, en kunnen alleen maar (als kindsdeel) in Catharina's bezit zijn gekomen via haar moeders dood.

Een zelfde aangifte is nodig wanneer zoon Johannes van Velthoven, in sijn leven advocaat tot Brussel, in 1673 komt te overlijden. Hij zou dan onder Breda en de Hage gerechtigd zijn in het 5e part van de zojuist genoemde goederen.⁹¹

Daarenboven zou hij onder Ginneken gerechtigd zijn in

- het twintigste part inden huysinge met het lant daer den notaris Johan Beerens de helft in is comende, gelegen tot Heusdenhout, met het perceel daer de scheur op staet, en nog drie andere percelen van omtrent ½ bunder, 1 gemet en ½ bunder (14)
 - het tiende part in ende van de huijsinge en schuere daer Sr. Johan van Velthoven tot Heusdenhout in is wonende, met een groot aantal bijbehorende parcelen (11)
- en onder Bavel in
- een perceel soo lant als weijde, groot omtrent 2 bunder, met een quaet huysken, inde haer beempden, getaxeerd op f 215 (J1a)
 - een perceel soo saej als weijlant, groot omtrent ½ bunder, gelegen ter plaetse, getaxeerd op f 110 (J1b)
 - een perceel soo bosch als weijlant, groot omtrent 1 bunder, gelegen ter plaetse, getaxeerd op f 200 (J2a)
 - een bunder soo weij als heijde, genaemt het buijnderken, gelegen ter plaatse, getaxeerd op f 70.⁹² (J2b)

Deze aangiften geven aanleiding tot het maken van een paar op- en aanmerkingen.

De genoemde percelen onder Bavel zijn door d'heer en mr Johan van Velthoven de jonge, licentiaet in de rechten, enige jaren eerder voor eigen rekening gekocht, namelijk van Jan Cornelis Lips

- eene parthije erven mette grachten daer rontsomme aenbehoorende, onder weijde heijde en bosch, groot omtrent 3 bunder, genaemt de hairbeemden, in verscheijden parcheelen bij malcanderen gelegen, onder Ghinneken tot Bavel inde hairbeemden, grenzend aan (+J1)
 - oost Pauwels Adriaen Pauwels ende Cathelij Rombout Lips erve

⁹⁰ Zie resp. ORA Breda, inv. nr. 540, f. 198v, 13.2.1672, ORA Princenhage, inv. nr. 275, f. 31, 17.2.1672 en ORA Zevenbergen, inv. nr. 322, 3.4.1672.

⁹¹ Zie ORA Breda, inv. nr. 540, f. 298, 31.10.1673 en ORA Princenhage, inv. nr. 275, f. 40v, 6.11.1673.

⁹² ORA Ginneken en Bavel, inv. nr. 164, 31.1.1674.

zuid Stoffel Wijtman Vlamings ende Laureijs Ioosten vander Couwelaer erve
west de voorn. Cathelijn Rombout Lips, Adriaen Ianssen Hoij met sijne kinderen
ende meer andere luijden erve
noord s heeren waterloop,

en op 3.7.1663 van Jan Cornelis Geraerts en zijn vrouw en op 31.10.1664 van Jacob
Jacobssen de jonge de twee helften van

- een partije erven genaemt de lange buijnderen, onder weijde, heijde en bosschen,
groot in totaal omtrent 2½ bunder, onder Ginneken tot Bavel aent Kerckelijnde,
grenzend aan (+J2)
oost des heeren coopers andere erve, mede Rombout Jan Lips erffgen. erve
zuid den armen tot Bavel
west Peeter Deckers, voorn. armen tot Bavel, Claes Janssen van der Avoirt ende
Anneken Oomen erve
noord s heeren waterloop.⁹³

Deze percelen horen dus ontegenzegglijk tot zijn bezit en dienen dan ook verantwoord te
worden met het oog op de collaterale successie.

In dit verband is het nuttig om enkele regels van het Bredase erfrecht bij versterf (d.w.z.
zonder testament) op een rijtje te zetten:⁹⁴

- Bij het overlijden van een der echtgenoten vervalt de helft van de boedel aan de
kinderen. Wanneer de langstlevende dat wenst, behoeft echter op dat moment geen
boedelscheiding te worden doorgevoerd. De langstlevende kan een beroep doen op
de zogenaamde tocht; er ontstaat een gemeenschappelijke boedel met de kinderen,
waarin de langstlevende ook zijn helft inbrengt.
- Wanneer iemand zonder nakomelingen overlijdt, dan vervalt, tenzij het om door de
ouders ten huwelijk gegeven goederen gaat, de erfenis aan broers en zusters.
- Er is in beginsel onbeperkte plaatsvervulling, zodat als de directe erfgenaam is
overleden, de kinderen en kindskinderen in zijn/haar plaats erven.

Wanneer we dit toepassen op het voorafgaande kan worden geconcludeerd dat de boedel
van Jan van Velthoven en Maria van den Broeck na haar overlijden onverdeeld is
gebleven, met daarin enerzijds de aan Jan toekomende helft, en anderzijds de helft van
zijn gezamenlijke kinderen. Bij het kinderloos overlijden van Catharina in 1672 en
Johannes in 1673 gaat hun aandeel in de gemeenschappelijke ouderlijke boedel over op
de resterende broers en zusters. Welk deel van de gemeenschappelijke boedel toebehoort
aan de kinderen, is op dat moment echter niet geregeld (vgl. de notariële akte van
18.6.1678 verderop). De familie heeft dat vermoedelijk ook niet nodig gevonden. Het
gevolg is dat de aangiften voor de collaterale successie, waaraan op zich niet te
ontkomen valt, met enige fantasie worden samengesteld, al was het maar met het oog op
het beperken van de te betalen successierechten.

Ook de door Johannes zelf aangekochte gronden onder Bavel gaan over op de resterende
broers en zussen. Opgemerkt zij dat deze laatste goederen eveneens onderdeel gaan
uitmaken van de gemeenschappelijke boedel. Pas in 1695 (zie verderop) vindt een
scheiding en deling plaats van het totaal.

De lijst van ingezetenen van Ginneken met groot vee van 1672 vermeldt onder Heusden-
hout Johan van Velthoven in het bezit van 1 paard, 6 koeien. Het gezin telt dan 5 leden.⁹⁵

⁹³ Zie resp. ORA Breda, inv. nr. 695, vestboek Ginneken en Bavel, ff. 144, 207v en 263.

⁹⁴ Thomas Ernst van Goor, *Beschryving der stad en lande van Breda*, 's-Gravenhage, 1744, pp. 307-310
en E.M. Meijers, *Het Ligurische erfrecht in de Nederlanden, deel 1: Het West-Brabantsche erfrecht*,
Tjeenk Willink, Haarlem, 1929.

Het quohier van het familiegeld of 200e penning van het kwartier Dordrecht over 1674 vermeldt voor wat betreft de stad Zevenbergen Sr. Velthoven bij Breda, geschat vermogen f 7000 (op een totaal van f 868.500), te betalen f 42, en voor wat betreft de buijtengelanden van Drimmelen Johan van Velthoven woonende tot Heusdenhout als erfgenaam van Wouter Goossens, geschat vermogen f 1000 (op een totaal van f 48.000), te betalen f 6.⁹⁶

Op 29.12.1677⁹⁷ verkoopt Sr. Johan van Velthoven wonende tot Heusdenhout onder Ginneken voor 2200 pond aan Sr. Jacobus Jacob Sibs borger en inwoner van Breda

- de huysinge, achterhuysingen ofte wooningen, verwerije ende erffnisse met alle heur toebehoorte, alnu genaempt de Drije Biecorven, gestaen ende gelegen tot Breda op het Ginnekenseijnde, grenzend aan de weduwe van Michiel van den Nouwelant brouwster huysinge, brouwerije ende erffnisse opte noortsijde ende de kinderen van Adriaen Janssen van Buerstede huysinge ende effernisse opte suytsijde, streckende van voor der straeten af tot achter toe opte Marck, ende nogh den beemt daer achter over deselve Marck gelegen ende daer deselve Marck rontom lopende is, (-E1) belast met 3 gulden 14 stuiver erffchijns in drie parcheelen den cappelaenen van Breda.

Op 18.6.1678 laat dheer Johan van Velthoven door notaris Henrick Buysen optekenen dat zijn vier kinderen "tot noch toe niet en hebben genoten van henne moederlijke goederen". Om dat goed te maken verklaart hij "aen selve alnu te bewijsen voor hen moederlijck goet"

- eene hoeve lants gelegen in Ste Mertens polder onder het marquisaet van Bergen op de Soom tegens over het lamsgat aldaer (8/E18)
 - 2 buijnderen weijlants onder Sevenbergen in de Groote Sonseelse polder gelegen (B2)
 - 2 buijnderen hoijlants onder de Hage in Werchter aldaer gelegen (B3)
 - 1½ buijnder saeijlants in bies... onder dese stadt Breda gelegen, gecomen van Corn. van: Broeck saliger (B5)
 - het huijs, hoff, stalle, erve en alle de toebehoorte metsgaders het cleijn huijsken daerneffens gestaen ende gelegen inde Veter of St. Jans strate alhier tot Breda. (B6)
- De vier kinderen accepteren.⁹⁸

Rond deze tijd voegt Sr. Johan van Velthoven nog een aantal landerijen aan zijn bezit toe. Onder Ginneken tot Heusdenhout koopt hij

- op 14.2.1678 van Cornelis Cornelis Rauws en Henrick Peeter Stouts
- een parcheel weijden, groot omtrent 4 bunder, genaemt den Sack,⁹⁹ (+11o) grenzend aan
 - oost en west des heere coopers andere erve hem van te vooren toebehoorende
 - zuid de molenloop
 - noord s heeren straet,

⁹⁵ Zie Merkelbach van Enkhuizen en Hallema, o.c., p. 216.

⁹⁶ NA, archief Rekenkamer ter Auditie, inv. nr. 13, ff. 264 en 290v.

⁹⁷ ORA Breda, inv. nr. 541, f. 291v.

⁹⁸ Notarieel archief Breda, inv. nr. 245, f. 32.

⁹⁹ Dit is hetzelfde perceel dat op 29.4.1614 door joncker Henrick de Vos voor 12 jaar als onderpand wordt verbonden ten behoeve van Cornelis Mathijs Wouter Eemonts. Vgl. NA, archief Nassause Domeinraad, inv. nr. 8976, Register van de incompsten der kercke van Breda 1617-1695, f. 129v.

- belast met een rente van 3 gld 18 sts,
op 24.1.1679 van Sr. Johan Beeris
- diens helft in de woonstede en landerijen in de Heijningen, die ze op 29.12.1662 (zie boven) samen hebben aangekocht, (+14c/d)
- en op 2.1.1680 van de voogd en de toeziender van de weeskinderen van Anneken Peeter Jan Jan Pieters
- een parcheel saeijlant, groot omtrent 300 roeden, genaemt den Haverhoff, grenzend aan
 - oost de weeskinderen van Willem Roovers erve (+11p)
 - zuid s heeren straet
 - west en noord de weeskinderen van d'heer requestmeester van Bergen c.s. erve.¹⁰⁰
- En onder de Hage koopt hij op 7.4.1679 van Sr. Jacob Jacob Sibbs inwoonder tot Breda
- een parcheel saeijlant daer den gebuerwegh tusschen beijde doorloopt, groot omtrent 5 loopensaet, in d'Emersen acker, grenzend aan (+15)
 - oost coopers ander erve
 - zuid Sr. Frans van Veltwijck
 - west [open]
 - noord Adriaen Claes Jacobs erffgenamen.¹⁰¹

Sr. Johan van Velthoven bereikt een respectabele leeftijd. Zo vinden we hem op 7.12.1683 en 16.4.1687 nog actief, wanneer hij procuratie verleent aan resp. Marija Jacobs geestelijke dochter tot Brussel en dhr. en mr. Cornelis Dingemans advocaat tot Brussel om de nog uitstaande vorderingen van zijn overleden zoon dhr. en mr. Johan van Velthoven vanwege salaris en anderszins te innen. Eerdere pogingen van Jan Marles in Brussel hebben blijkbaar onvoldoende resultaat gehad.¹⁰²

Op 30.6.1690 blijkt hij dan toch overleden te zijn, wanneer Jacob Pr. Sibbs tot idemnitijt van alsulken borgtocht als d'heere Johan van Velthoven in sijn leven voor hem heeft geïnterponeert bij een notariële obligatie van f 200, en voor de door hem en zijn erfgenamen reeds betaalde en nog te betalen interest van dien, een reeks onderpanden verbindt totten selver erfgenamen van Velthoven verseeckeringhe.¹⁰³

De scheiding en deling van de zeer omvangrijke nalatenschap van Sr. Johan van Velthoven en Joff. Maria van den Broeck tussen hun vier resterende kinderen Matthijs, Evert, Cornelia en Maria vindt plaats op 26.3.1695.¹⁰⁴

Bij de verdeling krijgt Matthijs, behalve een bedrag van f 1000, het volgende onroerend goed toebedeeld:

- een hoeve lants, groot omtrent 20 bunder, gelegen in St. Martens polder onder het Marquisaet van Bergen opten Zoom, grenzend aan (-8/E18)
 - oost des voornoemde polders dijck
 - zuid d'heere Steenhuysen erfgen. erve
 - west d'heere rentmr. Otjens erve ende des voornoemde polders dijck

¹⁰⁰ Zie resp. ORA Breda, inv. nr. 697, vestboek Ginneken en Bavel, ff. 102, 130v en 164v.

¹⁰¹ ORA Breda, inv. nr. 729, vestboek Princenhage, f. 87v. Aangenomen mag worden dat dit hetzelfde perceel is dat onder de naam van Johan van Velthoven vermeld staat in Oud administratief archief Princenhage, inv. nrs. 572 en 573, Legger verponding over het hoge 1668-1683 en 1684-1696, f. 119v en f. 171, als: lant op de Emersacker, 12 gemeth, te vooren Frans inden Boerendans.

¹⁰² Zie resp. Notarieel archief Breda, inv. nr. 251, notaris Henrick Buijsen, f. 29v en inv. nr. 296, notaris Peeter Beeris, akte 104.

¹⁰³ ORA Breda, inv. nr. 547, f. 232.

¹⁰⁴ ORA Breda, inv. nr. 699, vestboek Ginneken en Bavel, ff. 107-113v.

- noord 's lants vliet aldaer
- een partije lants, groot omtrent 12 bunder, gelegen in de Bruynincx polder onder Zevenbergen, grenzend aan (-6)
 - oost Salamon Schimers erve
 - zuid de avelingen aldaar
 - west Lambrecht van Coullil erve
 - noord 's lants vliet
- een partije lants, groot omtrent 2 bunder, gelegen als voor aenden Willigenwege, grenzend aan (-B2)
 - oost den voornoemde wege
 - zuid Sr. Johan vanden Broeck tot Breda erve
 - west den gebuerwege
 - noord Bastiaen Cavelaers wed. erve
- een partije weijlants, groot 2 bunder, gelegen in de Princenpolder onder Drimmelen, grenzend aan (opengelaten). (-E19)

Evert krijgt:

- een stede metten huysinge daerop staende ende erve daeraen behoorende, groot 4 bunder, gestaan en gelegen in de Heijningen onder Ginneken tot Heusenhout, grenzend aan
 - oost Wouter Cornelis Ladders erve ende s'heerenstraet (-14a/c)
 - zuid s'heeren vroenten
 - west de kinderen van Johan van Dijck erve
 - noord Sr. Johan Stickers tot Breda erve
- een parceel lants, groot ½ bunder, gelegen als voor omtrent de voornoemde stede, genaemt het Lanck Ackerken, grenzend aan (-14b/d)
 - oost mevr. de wed. van d'heere schepen en doctor Louis le Clercq tot Breda erve
 - zuid den voornoemde Ladders erve
 - west Cornelis Staeltiens erfgen. erve
 - noord Cornelis Hoevenaers weeskinderen en meer anderen erve
- een parceel landts, groot 1 bunder, gelegen als voor opden Leijcant, genaemt den Hoolblock, grenzend aan (-11A)¹⁰⁵
 - oost en zuid den waterloop
 - west d'heere oudt president Anthony van Buerstede tot Breda erve
 - noord de wed. en kinderen van Sr. Christoffel Verhoff tot Breda en onder anderen erve
- een parceel lants, groot 300 roede, gelegen als voor, genaemt het Bettenvelt, grenzend aan (-11B)
 - oost den voornoemde heere Buerstede ende Jan Mol wed. ende erfgen. erve
 - zuid den waterloop
 - west Sr. Cornelis van Dijck nomine uxoris erve (zie hieronder)
 - noord s'heeren straet
- een parceel hoijlants, groot 300 roede, gelegen in de Vught tussen de dijken onder Breda ter Teteringen, grenzend aan (-E21)
 - oost Adriaen Hoijen en Claes Cornelis Brocx erven
 - zuid den groenendijck

¹⁰⁵ Het geheel aan landerijen dat Jan van Velthoven in de loop van zijn leven rondom zijn hoeve in Heusdenhout, het latere Weilust, bijeen heeft gebracht, in het voorgaande terug te vinden onder 11a t/m 11p, wordt in een aantal gedeelten, hier aangeduid als 11A t/m 11I, verdeeld onder zijn kinderen Evert en Maria.

- west Cornelis Janssen van Alphen erfgen. erve
 noord Sr. Adriaen Bieckens apothecaris tot Breda erve
- een stede daarvan de huysinge voor desen is afgebroken, groot omtrent 4½ bunder, gelegen op de Molengracht onder Breda ter Teteringen, grenzend aan (-CE4)
 oost Hendrick Aert Schippers en Anthony van Leegemiert erve
 zuid Peeter Anthonissen kinderen Peeter Jan Hermens erve ende s'heeren straet
 west Anthony Jan Oomen ende d'heere at. Stickers tot Breda erve
 noord Rombout Lips tot Breda erve ende s'heeren straet
 - een parceeltje lants, groot omtrent 100 roede, gelegen als voor buiten de Ginnekens-eijtsche poorte omtrent de Santbergen aende steenwegh aldaer, genaemt het Eijndt van de werelt, grenzend aan (-CE3)
 oost s'heeren straet
 zuid d'heere doctor de Hertoge tot Breda nomine uxoris erve
 west de gebuerstraet
 noord d'erfgen. van Speeck tot Breda erve
 - een parceel saeijlants, groot omtrent ½ bunder, gelegen onder Ginneken tot Heusenhou, genaemt den Crommenacker, grenzend aan (-11C)
 oost de kinderen van d'heere requestmeester van Bergen tot Breda erve
 zuid s'heeren straet
 west de gebuerstraet
 noord het volgende parceel
 - eene stede mette huysinge ende schuere daarop staende ende erve daaraan behorende, groot omtrent 4½ bunder, gelegen als voor aen 't Cromveken, grenzend aan (-11D)
 oost het voorgaande parceel, de voornoemde kinderen van d'heere van Bergen, Adam Jan Huijben ende Mr. Broeckhuysen procureur tot Wouw nomine uxoris erve
 zuid de gebuerstraet
 west d'heere Hendrick vande Zanthouvel tot Dordrecht ende de voornoemde Evert van Velthoven andere erve bij hem gekocht
 noord Joost Jan Cornelissen ende Sr. Cornelis van Dijck nomine uxoris erve (zie hieronder)
 - een parceel saeijlants, groot 300 roede, gelegen als voor, genaemt den Haverhoff, grenzend aan (-11E)
 oost den voornoemde Broeckhuysen nomine uxoris erve
 zuid s'heeren straet
 west de voornoemde kinderen van d'heer requestmeester van Bergen erve
 noord Adam Jan Schoenmaeckers erve
 - een parceel saeijlants, groot ½ bunder, gelegen als voor, genaemt den Ypelaers acker, grenzend aan (-11F)
 oost Sr. Cornelis van Dijck nomine uxoris erve (zie hieronder)
 zuid s'heeren waterloop
 west d'heer de Ffonseca erve
 noord s'heeren straet
 - een parceel soo saeijlant als weijde, groot 1½ bunder, gelegen in de Raemen onder Ginneken, grenzend aan (-12)
 oost Hendrick Aert Schippers erve
 zuid Peeter van Gastels kinderen erve ende Adam Schoenmaeckers erve
 west d'heere Francois vanden Brandelaer erfgen. erve
 noord Jan Laureijssen vanden Cauwelaer nomine uxoris erve.

Cornelia krijgt:

- eene stede mette huysinge ende schuere daerop staende ende erve daeraen behorende, groot omtrent 5½ bunder, inde Leeghstraet onder de Hage, grenzend aan (-1/2/15)
 - oost de Leeghstraet ende Cornelis vande Leur den ouden erfgen. erve
 - zuid Adriaen Christiaenssen van Gils ende d'heeren Francois van Veltwijck tot Breda erve
 - west het Nonnenklooster van Ste Cathelijndaele nu tot Oosterhout, Lambrecht Lodders en Adriaen Robs erve
 - noord Jan Claes Peeberghs erfgenamen, Cornelis Hendrick Heijligers erfgen., d'heere van Rijswijck ende Adriaen Robs erve
- belast met een rente van 1½ veertel rogge aan de pastorie tot Ginneken, een veertel aan de cappelrije tot Ginneken, en een rente van 2 stuiver 2 oort aan het nonnenclooster nu tot Oosterhout, en een perceel saeijlants, groot 100 roede, gelegen als voor omtrent de voornoemde stede, genaemt de Spanck, grenzend aan
 - oost enzuid Cornelis Cornelis Robs erve
 - west en noord Adriaen Peeter Eskens erve
- twee parcellen weijden, groot samen ½ bunder, gelegen aan elkaar als voor, genaemt de Vennen, grenzend aan (-3)
 - oost Adriaen Cornelis Robs erve
 - zuid Cornelis Cornelis Robs erve
 - west Cornelis Grauwmans erve
 - noord d'heere Spirincx erve
- een perceel beemden of hoijlants metten hil daaraan gelegen, groot samen stijff 2 bunder, gelegen als voor in de polder van Wijmeren, grenzend aan (-E8/E9?)
 - oost Joff. Helena van Ertrijck tot Breda erfgen. erve
 - zuid t kint van Peeter Cornelis Huysmans erve
 - west Cornelis Jan Ermens erve
 - noord d'heere Daniel Kempnaer tot Brussel erve
- een perceel beemden of hoijlants, groot 1 bunder, gelegen als voor in Wijmeren, genaemt t' Langh Buijnder, grenzend aan (-E10?)
 - oost Jacob Anthony Lips erve
 - zuid Huybreght Geens Backer tot Breda erve
 - west het Gasthuys tot Breda erve
 - noord Joff. de wed. en kinderen van d'heere Jacob vanden Brandelaer erve
- een perceel weijde, groot 1½ bunder, gelegen als voor in de polder van Halderdoncq, grenzend aan (-4)
 - oost d'heere advocaet Stickers tot Breda erve
 - zuid de voornoemde Joff. wed. ende kinderen vanden Brandelaer erve
 - west de kinderen en erfgen. van Aert Rietmaeckers tot Breda erve
 - noord Elisabeth Adriaenen van Keessel erve
- het onverdeelde derde paert in ende van een partije weijden, in t geheel 6 bunder, gelegen als voor omtrent ofte bij het nieuw Veer, genaemt de Kaa, waarvan Joff. de wed. ende kinderen van Sr. Cornelis van Godewijck tot Breda de resterende twee derde paerts sijn toebehoorende, grenzend aan (-5/E15)
 - oost Adriaen Cornelis Leijten erve
 - zuid sijne Maj. van Groot Brittainne erve
 - west Jacob Sibbs erve

- noord de kadijck aldaer
- een perceel hoijlants of weijlants, groot 2 bunder, gelegen als voor in de Werfften ofte Oijendoncq, grenzend aan (-B3)
 - oost Sr. Johan van den Broeck tot Breda erve
 - zuid den Armen tot Breda erve
 - west d'heere Peeter van Hegelson erfgen. erve
 - noord Sr. Theodorus van Campen tot Breda erve
 - een perceel weijde, groot 1 bunder, gelegen onder Etten opden Brembergh, genaemt de Brandt, grenzend aan (-E6)
 - oost den waterloop aldaer
 - zuid Cornelis Adriaen Reesemans erve
 - west Cornelis Huybreght Stuijgens erve
 - noord Cornelis Adriaenssen van de Riet erve
 - een perceel hoijlants, groot 2 bunder, gelegen in Swartenbergh bij Biemans Keet onder Etten, grenzend aan (-E20)
 - oost Bastiaen Adriaen van Overacker erfgen. erve
 - zuid de weg aldaer
 - west Sr. Johannes vanden Broeck erve
 - noord den Slobdijck aldaer
 - een perceel soo saejlant als weijde, groot samen omtrent 1½ bunder, gelegen inde Biesdoncq buiten de Gasthuysytsche poorte te Teteringen onder Breda, grenzend aan
 - oost t Gasthuys tot Breda erve (-B5)
 - zuid Sr. Theodorus van Campen tot Breda nomine uxoris erve
 - west het biesdoncq straetien
 - noord Sr. Johannes vanden Broeck tot Breda erve
 belast met een rente van 7 stuiver aan het cappittel tot Breda
 - een ackerken, groot samen omtrent 100 roeden, gelegen als voor buiten de Ginnekenseijtsche poorte aen weerszijden van den steenweg, grenzend aan (E11b?)
 - oost Sr. Anthony van Tilborgh tot Breda erve
 - zuid de wed. en kinderen van Sr. Christoffel Verhoff tot Breda erve
 - west Merck de Wael erfgen. erve
 - noord Robreght Coeper erfgen. erve
 - een perceel moervelts, groot stijff 50 roeden, gelegen tot Galder onder Ginneken, genaemt de Neiringh, grenzend aan (..)
 - oost Andries Wagemaeckers en sijne mede erfgen.
 - zuid Joff. de wed. van d'heere Gijsbreght Eijckbergh erve
 - west sijne Maj. van Groot Brittaigne erve
 - noord Peeter Flore van Daesdoncq erve
 - verscheijde partijen soo bosschen als heijvelden, groot tezamen 5 a 6 bunder, gelegen aan elkaar als voor tot Bavel, grenzend aan (-J1/J2)
 - oost de schouwleij aldaer
 - zuid Cornelis Peeter Matthijssen weeskind erve
 - west Adriaen Adriaen Hoijen, de erfgen. van Adriaen Rombout Lips ende Joff. Anna Oomen beggijntien tot Breda erve
 - noord de schouwleij aldaer.

Maria wordt als laatste bedeed met:

- de oude stede mette huysingen, schuere ende verdere timmeringe daer op staende ende d'erffnisse daar aan behorende, groot samen omtrent 8 bunder, aenden Dreijboom tot Heusenhout onder Ginneken, grenzend aan (-11G)
 - oost en zuid s'heeren baen oft straet
 - west den voornoemde Broeckhuysen nomine uxoris, Evert van Velthoven (zie hierboven) ende Joost Jan Cornelissen erve
 - noord Hendr. Rubbens tot Breda erfgen., Jan Cornelis Roovers erfgen., sijne Maj. van Groot Brittaigne, Willem vander Steeght kinderen en erfgen., d'heere Theodorus Zandvoort predicant tot Ginneken en Bavel erve
 belast jaarlijks met 4 veertelen rogge aan Joff. de wed. Gijsbreght Eyckbergh tot Ginneken, 3 veertelen rogge aan de armen tot Breda, 9 loopen rogge aan d'heere Cornelis Vereijck tot Breda en 7 loopen aan de armen tot Ginneken
- twee parceelen soo saeij als weijlants, groot omtrent 500 roede, gelegen als voor, genaemt het Lanckvelt, grenzend aan (-11H)
 - oost Sr. Adolf Beeris nomine uxoris tot Breda
 - zuid de voornoemde stede
 - west Jan Cornelis Roovers kinderen ende erfgen. ende meer anderen erve
 - noord de Leegenkant ofte gebuerstraet
 belast met een rente van f 12 aan de Commanderijs vande Braecke
- een partije soo saeijlant, beemden, weijden en bosschen met een huysken daer op staende, groot samen 10 bunder, gelegen als voor aen d'ander sijde vande straet, grenzend aan
 - oost en west Sr. Evert van Velthoven (zie hierboven) (-11I)
 - zuid de waterloop ofte Leij aldaer
 - noord s'heerenbaen oft straet
 belast met 3 gulden 14 stuiver per jaar geestelijke rente nu bij sijne Maj. van Groot Brittaigne geheven werdende op het parceel genaemt de Sack onder dit parceel begrepen
- een parceel beemden ofte hoijlants, groot 1½ bunder, gelegen in de Vught ter plaetse genaemt de Geeren te Teteringen onder Breda, grenzend aan (-10)
 - oost Corn. Meeussen erve
 - zuid
 - west Corn. Cornelis Vincken erve
 - noord de groenendijck
- een rente van 5 veertelen rogge per jaar, uitgaande op seeckere stede gelegen bijden Liesbosschen molen onder de Hage toebehoort hebbende Adriaen van Loon (-B4)
- een rente van f 5 per jaar uitgaande op de huysinge alnu genaemt de Leirs, gestaen ende gelegen aende noortsijde van de Lange Brughstraet nu toebehoorende de wed. ende het weeskint van Jacobus vande Marck.

Afgesproken is dat het parceeltie genaemt het Eijndt van de werelt in de tweede cavel de wettige kinderen van Evert zal volgen, maar zo die er niet zijn, zal vervallen aan Cornelia.

Ten slotte verkopen Sr. Everaert en Matthijs en Joff. Cornelia en Maria van Velthoven op 29.3.1695¹⁰⁶ aan Joff. Elisabeth, Adriana en Johanna Anthonij Maes dochteren voor f 270

- eene gange ende erve nu met eenen stalle ten deele betimmert ende voorts tot pleijne geappropriert ende tot deselven huysinge aende noortsijde daernevenstaende

¹⁰⁶ ORA Breda, inv. nr. 550, ff. 43v-45.

gevoegt, gelegen alhier aende oostzijde van de Halstraete binnen Breda, grenzend aan

oost het hof en erf toebehorende aan mr. Andries Breucker (-B6a)

zuid Pieter Thallen huis en erve

noord het huis van de kopers

met dien verstande dat dhr. en mr. Francois de Bons en zijn nakomelingen, eigenaars van een pand aan de zuidzijde van de St. Janstraat erf en gang mogen gebruiken zonder paard, kar of wagen voor toegang vanaf de Halstraat en aan dhr. en mr. Francois de Bons president ende commissaris van de monsteringe deser stadt voor f 6300

- twee hujsingen (een groot en een cleijn), stallinge, hovinge, gange ende erff, gestaen ende gelegen aen en nevens malcanderen, aan de zuidzijde van de St. Jans ofte Veterstraete binnen Breda, grenzend aan (-B6b)

oost huysinge, hoven ende erven vanoudts den Roscam, toebehorende Geeraert van derBurcht en Jacobus Beckers tezamen

west huysinge, erve toebehorende Jan Mol ende verscheidene andere luijden, huysinge ende erve gestaen ende gelegen aende oostzijde van de Halstraete tezamen op d'ander zijde

zuid achter de voornoemde groote huysinge metter hove comende aende hove van de huysinge van Galen nu toebehorende den armkinderhuysse deser stadt ende de voornoemde cleijne huysinge agter ten deese stuytende op de huysinge ende erve genaemt het Moriaenshooft in de Halstraete alhier

met het recht van overpad over de gang en erf gekocht bij de kinderen van Anthony Maes,

belast met eene rente van 28 stuiver aen t cappittel en 27 stuiver aende cappellaenen resp. alhier.

IV.7 dochter Maria

Voordat Cornelis Christiaensen van Dijck en Maria van Velthoven trouwen, maken zij samen met beide vaders op 27.2.1674 een contract van huwelijkse voorwaarden op. De vaders beloven "tot maintenue subsistentie ende ter bevordering van desen houwelijke wedersijts te sullen inbrengen geven ende betaelen ieder van sijne sijde de somme van twee duijsend guldens eens". De vader van de bruid behoudt zich overigens het recht voor om zijn bijdrage niet in geld maar in moederlijke goederen uit te keren, en om, als hij zijn bijdrage in geld uitkeert, deze te verrekenen met de moederlijke goederen waarop de bruid recht heeft. Verder wordt vastgelegd dat bij ontbinding van het huwelijk alle erfgoederen gaan naar de kant vanwaar ze zijn gekomen.¹⁰⁷

Op 22.4.1675 koopt Sr. Cornelis Corstiaenssen van Dijck "t huijs, brouwerije ende brandewijnstoockerije, eertijts de swaenhals, daerna den boom, en nu de roode swaen genaemt, metten hove, erve, twee woninge en stalle daerachter op de noortsijde van het gasthuijseijnde op de hoek van de doelstraet" in Breda. (+1)

Op 29.9.1685 verkopen Sr. Cornelis Corstiaenssen van Dijck, borger en (coop)brouwer te Breda, en Joffe. Maria van Velthoven de brouwerij weer aan Sr. Willem Veramelvoort, mede coopbrouwer te Breda.¹⁰⁸ (-1)

Het lijkt erop dat ze zich daarna vestigen in het ouderlijk huis van Maria te Heusdenhout, vermoedelijk om vanwege de hoge ouderdom van Maria's vader het beheer over diens hoeve over te nemen.

Op 17.3.1676 kopen Cornelis en Maria van de weduwe en zonen van Joost Pauwels Janssen

- een parcheel weijlants, groot omtrent 1 bunder, onder Breda ter Teteringen achter het Voorbosch, grenzend aan (+2)
 - west dheer secretaris van den Broeck tot Brussel erve
 - zuid Cornelis Adriaenssen Voocht erve
 - west Anthonij Anthonissen de Bruijn erve
 - noord dheer advocaat mr Rochus van de Sande erve.

Dit perceel verkopen ze op 26.2.1694 weer door aan Cornelia, Jenneken en Helena, dochters van Jan Christiaenssen van Dijck, een broer van Cornelis.¹⁰⁹ (-2)

Op 29.6.1689 deelt Cornelis mee in de nalatenschap van zijn ouders. Uit dien hoofde krijgt hij onder andere toebedeeld:

- 2 parcheelen saeijlants aen malcanderen, groot samen omtrent ½ bunder, te weten Jenneken Bauwenslant en (de helft van) den Boschacker, tot Heusdenhout onder Ginneken
- d'onverdeelde helft in een parcheel heijvelts, groot omtrent 300 roeden, tot Ceters onder Oosterhout, gemeen met Nicolaes Adn. Voogt.¹¹⁰

Op 29.3.1695 krijgt Maria bij de verdeling van de erfenis van haar ouders:

¹⁰⁷ Notarieel archief Breda, inv. nr. 137, notaris Johan Beeris, f. 109.

¹⁰⁸ Zie resp. ORA Breda, inv. nr. 541, f. 46v, 22.4.1675 en Notarieel archief Breda, inv. nr. 255, notaris Henrick Buysen, f. 7, 5.9.1685 (verkoop) en ORA Breda, inv. nr. 545, f. 99v, 29.9.1685 (vest).

¹⁰⁹ Resp. ORA Breda, inv. nr. 541, f. 141 en inv. nr. 549, f. 159.

¹¹⁰ ORA Breda, inv. nr. 547, ff. 65-69v. De namen van de percelen onder Heusdenhout zijn afgeleid uit de afwikkeling van de nalatenschap van Cornelis en Maria in 1720; zie verderop.

- het ouderlijk huis, aenden Drijboom tot Heusenhout onder Ginneken, met daarbij behorend een groot aantal percelen grond, aan weerszijden van s'heerenstraet, tot een totaal van zo'n 18 bunder (+3)
- een perceel beemden ofte hoijlants, groot 1½ bunder, gelegen in de Vught ter plaetse genaemt de Geeren te Teteringen onder Breda (+4)
- een rente van 5 veertelen rogge per jaar, uitgaande op seeckere stede gelegen bijden Liesbosschen molen onder de Hage toebehoort hebbende Adriaen van Loon (+5)
- een rente van f 5 per jaar uitgaande op de huysinge alnu genaemt de Leirs, gestaen ende gelegen aende noortsijde van de Lange Brughstraet nu toebehoorende de wed. ende het weeskint van Jacobus vande Marck. (+6)

Op 17.2.1699 koopt Cornelis van Elisabeth Anemaet en Cornelia Corn. Keij

- een parcheel saeijlants, groot omtrent 1 gemet, onder Ginneken tot Heusdenhout op de Donck, genaemt den Boschacker, grenzend aan (+7)
 - oost des coopers andere erve hem van te vooren toebehoorende
 - zuid mr. Jan vander Steeght erve
 - west dhre. en mr. Rochus van de Zande borgemr. tot Antwerpen erve
 - noord de kinderen van Andries van Hal erve.¹¹¹

Dit perceel wordt gekocht binnen de gemeenschappelijke boedel van Cornelis en Maria en sluit aan op de twee percelen saeijlants, Jenneken Bauwenslant en (de andere helft van) den Boschacker, die Cornelis op 29.6.1689 als onderdeel van de nalatenschap van zijn ouders heeft verworven.

Verder kopen Cornelis en Maria op 24.9.1708 van Willem Jan Roovers en de erfgenamen van Adriaen Potters en Jenneken Corn. Roovers

- een parcheel soo saeij als weijlants, groot omtrent ½ bunder, onder Ginneken tot Heusdenhout aenden Leegencant, genaemt Gijsen Veldeken, grenzend aan (+8)
 - oost, zuid en west der coopers erve hem van te vooren toebehoorende
 - noord de weduwe en kinderen van Wouter Ladders erve,
 - belast met een rente van 6 loopen rogge sjaers aenden Gasthuijse op het Gasthuijseijnde tot Breda.

De koopsom bedraagt f 250.¹¹²

Cornelis Corstiaenssen van Dijck is in de periode tussen 1702 en 1712 schepen van Ginneken.¹¹³

Op 20.1.1712 maken Sr. Cornelis Corstiaenssen van Dijck, president-schepen tot Ginneken, en d'eerbare Maria van Velthoven, beiden gezond naar lichaam en geest, hun testament op. Ze revoceren alle voorgaande testamente, in het bijzonder de huwelijksvoorwaarden van 27.2.1674. De langstlevende krijgt het vruchtgebruik van alle goederen voor de rest van het leven. Na het sterven van de langstlevende gaat er een legaat van f 700 naar Hendricus van de Sande, residerende op Ipelaer, die f 25 zal uitreiken aan de armen van Ginneken en de overige f 675 zal besteden volgens mondelinge opdracht van de testateur. De goederen van man en vrouw vervallen vervolgens naar de respectievelijke families. De nalatenschap van Maria valt toe:

¹¹¹ ORA Breda, inv. nr. 700, vestboek Ginneken en Bavel, f. 56.

¹¹² ORA Breda, inv. nr. 701, vestboek Ginneken en Bavel, f. 119.

¹¹³ Oud administratief archief Ginneken en Bavel, inv. nrs. 37 en 38, Resolutieboek schout en schepenen 1701-1708 en 1708-1718.

- voor 1/3 aan het kind of descendenten van wijlen haar zuster juff. Cornelia van Velthoven, die huisvrouw was van de heer Otto Dingemans
- voor 1/3 aan de kinderen en descendenten van Matthijs van Velthoven haar broeder zaliger
- voor 1/3 aan Maria van Velthoven dochter van haar broer Everardus van Velthoven, en huisvrouw van Cornelis van Ham gesworen tot Ginneken. Aan Maria of haar descendenten mogen geen rekeningen worden gepresenteerd met betrekking tot de administratie van de testateur als gewezen voogd van Maria.¹¹⁴

Op 1.6.1717 is er sprake van een taxatie van de nagelaten goederen van Corn. Corstiaenssen van Dijck, "onlangs sonder kint ofte kinderen naer te laten tot Huesdenhout onder Ginneken overleden". Maria is dan "out omtrent 79 jaeren".¹¹⁵

Op 31.7.1717 verklaart juffr. Maria van Velthoven, wedue wijlen Cornelis Corstiaenssen van Dijck, woonende te Heusdenhout, dat zij f 500 schuldig is aan vrouwe Adriana Vereijck, wed. van Anthonij Vereijck, in zijn leven secretaris van de heerlijkheid Tilburg en Goirle. Borgen zijn: Adriaen Jacob Bomaerts, die de rente zal betalen welke op zijn huurpenningen zal worden gekort, en Cornelis van Ham, beide wonende te Heusdenhout.¹¹⁶

Op 16.5.1719 verkoopt juffr. Maria van Velthoven, weduwe van wijlen Sr. Corn. van Dijck, wonende tot Heusdenhout, voor een som van f 465 aan juff. Catharina van Buel

- een rente van 5 viertelen rogge per jaar, uit zekere stede gestaan en gelegen bij de Liesbosse Meulen onder de Hage (-5)
- een rente van f 5 jaarlijks op de huizinge genaamd de Leers in de Langebrugstraat te Breda, noordzijde.¹¹⁷ (-6)

Op 12.7.1719 legt Juff. Maria van Velthoven, in aanvulling op het testament van 20.1.1712, vast dat ze aan de minderjarige kinderen van Maria Evertsen van Velthoven haar nicht (zie onder **VIb**), huisvrouw van Cornelis van Ham, een som van f 1400 eens legateert, uit te zetten tegen interest, om uit de interest de kinderen te onderhouden. Ze stelt Adriaen Jacob Boomaerts, wonende op hare stede tot Heusdenhout, aan tot voogd over de minderjarige kinderen met seclusie van de oppervoogden van Ginneken.¹¹⁸

Zij overlijdt kort daarna. Op 4.11.1719 is er reeds sprake van een taxatie van nagelaten goederen van Maria, "onlangs sonder kint ofte kinderen na te laten overleden". Op 10.1.1720 wordt er een inventaris gemaakt van de volledige nalatenschap van Cornelis Corstiaenssen van Dijck en Maria van Velthoven, beiden tot Heusdenhout overleden. De vaste en onroerende goederen gekomen van Maria bestaan uit:¹¹⁹

¹¹⁴ Notarieel archief Breda, inv. nr. 361, notaris Cornelis van Eijll, akte 8.

¹¹⁵ ORA Breda, inv. nr. 574, f. 34.

¹¹⁶ Notarieel archief Breda, inv. nr. 463, f. 71, op basis van informatie van T.J.M. Hendriks te Breda. Zie ook *Genealogisch Tijdschrift voor Midden en West Noord-Brabant en de Bommelerwaard*, jg. 22, 1998, f. 148.

¹¹⁷ Notarieel archief Breda, inv. nr. 638, notaris Pieter van Deutchem, f. 1. Zie ook ORA Breda, inv. nr. 576, f. 99v voor de vest.

¹¹⁸ Notarieel archief Breda, inv. nr. 516, notaris Jacob Rijckevorssel, akte 18.

¹¹⁹ De taxaties van de vaste goederen ten behoeve van het recht der collaterale successie zijn te vinden in ORA Breda, inv. nr. 576, f. 232, 4.11.1719 voor wat betreft het perceel onder Teteringen en ORA Ginneken en Bavel, inv. nr. 172, 6.11.1719 voor wat betreft de percelen onder Heusdenhout. Voor de volledige staat en inventaris, zie ORA Ginneken en Bavel, inv. nr. 21, nr. 8.

- een huisinge, stallinge, backhuijs, schuere, hoff, boomgaart, lant en erve met de timmeringe daarop, groot omtrent 193 roede, onder Heusdenhout, grenzend aan (3a)
oost s'heerenstraete
zuid, west en noord des selffs anderen erve
- een perceel soo saeijlant als bosch, groot omtrent 3½ bunder, genaemt de Ypelaerschen acker, als voor, grenzend aan (3b)
oost desselffs erve
zuid de leij
west Cornelis van Ham
noord s' heerenstraet
- een perceel saeijlant, groot 2 bunder, genaemt de Hoogte, als voor, grenzend aan (3c)
oost en west des selffs erven)
zuid de leij
noord s'heerenstraet
- een huisken en hof, groot omtrent 10 roede, als voor, grenzend aan (3d)
oost, zuid en noord desselffs andere erven
west s'heerenstraet
- een perceel beemd, groot omtrent ½ bunder, genaemt de Voorsten beemt, als voor, grenzend aan (3e)
oost en noord des selffs andere erven
zuid de leij
west s'heerenstraet
- een perceel beemd, groot omtrent ½ bunder, genaemt de Tweeden beemt, als voor, grenzend aan (3f)
oost, noord en west desselffs andere erven
zuid de leij
- een perceel beemd, groot omtrent 300 roede, genaemt de Grooten beemt, gelegen en belendende als voor (3g)
- een perceel beemd, groot omtrent 100 roede, genaemt het Kleijn beemdeken, gelegen en belendende als voor (3h)
- een perceel saeijlant, groot omtrent 160 roede, genaemt het Driesken, als voor, grenzend aan (3i)
oost en zuid desselffs andere erven
west en noord s'heerenstraet
- een perceel saeijlant, groot omtrent ½ bunder, genaemt den Sack, als voor, grenzend aan (3j)
oost Cornelis van Ham erve
zuid en west haer selffs andere erven
noord s'heerenstraet
- een perceel beemd, groot omtrent 2 bunder, genaemt de Sacken, als voor, grenzend aan (3k)
oost Corn. van Ham erve
zuid de leij
west en noord des selffs erven
- een perceel saeijlant, groot omtrent 1½ bunder, genaemt Roijkens acker, als voor, grenzend aan (3l)
oost s'heerenstraet
zuid desselffs erve
west Jan Cor. Matthijssen erve
noord Cornelis van der Steecht erve

- een perceel saeijlant, groot omtrent 225 roede, genaemt den Ouden boomgaard, als voor, grenzend aan (3m)
 - oost, zuid en noord des selffs andere erven
 - west Jan Corn. Matthijsse erve
- een perceel saeijlant, groot omtrent 493 roede, genaemt den Schueracker, als voor, grenzend aan (3n)
 - oost s'heerenstraet
 - zuid, west en noord desselffs andere erven
- een perceel saeijlant, groot omtrent 190 roede, genaemt Grietiens acker, als voor, grenzend aan (3o)
 - oost, west en noord desselffs erven
 - zuid s'heerenstraet
- een perceel saeijlant, groot omtrent 192 roede, genaemt het Groen stuck, als voor, grenzend aan (3p)
 - oost en noord desselffs andere erven
 - zuid s'heerenstraete
 - west de erffgen. van Hendrick Heijblom
- een perceel saeijlant, groot omtrent 149 roede, genaemt het Vincken velt, als voor, grenzend aan (3q)
 - oost en noord desselffs erven
 - zuid de erffgen. van Hendrick Heijblom
 - west Cornelis Hendrick Vlaminx
- een perceel saeijlant, groot omtrent 139 roede, genaemt het Tarw velt, als voor, grenzend aan (3r)
 - oost, zuid en west desselffs erven
 - noord dhr. Beris erve
- een perceel saeijlant, groot omtrent 215 roede, genaemt de Voorste weijde, als voor, grenzend aan (3s)
 - oost, zuid en noord desselffs erven
 - west Cornelis Vlaminx erve
- een perceel saeijlant, groot omtrent 244 roede, genaemt de Tweede weijde, als voor, grenzend aan (3t)
 - oost en noord desselffs erven
 - zuid Cornelis van Ham erve
 - west Francis Claessens erve
- een perceel saeijlant, groot omtrent 219 roede, genaemt de Driede weijde, als voor, grenzend aan (3u)
 - oost en zuid desselffs erven
 - west Francis Claessens erve
 - noord Adriaen Anssems erve
- een perceel saeijlant, groot omtrent 192 roede, genaemt het Gekart velt, als voor, grenzend aan (3v)
 - oost dhr. Beris erve
 - zuid, west en noord desselffs andere erven
- een perceel saeijlant, groot omtrent 220 roede, genaemt het Langh velt, als voor, grenzend aan (3w)
 - oost dhr. Beris erve
 - zuid des selffs erve
 - west Adriaen Anssems erve
 - noord de gebuerstraet

- een perceel weijde of hoijlant, groot omtrent 1½ bunder, in de Geeren tot Teteringen, grenzend aan (4)
 - oost Antonij Oomen erve
 - zuid -
 - west Adriaentje Corn. Vincke
 - noord de groenendijck
- het gerechte onverdeelde 1/4 in de Boschacker, in het geheel omtrent 260 roede, als voor (de overige 3/4 behoort toe aan Cornelis Corstiaensen van Dijck), grenzend aan (7)
 - oost en zuid Cornelis van der Steecht erve
 - west Jo. Mol erve
 - noord de heer van de Sande erve en meer andere
- de onverdeelde 1/2 in Gijsen veldeken, in het geheel omtrent 183 roede, als voor (de overige 1/2 behoort toe aan Cornelis Corstiaensen van Dijck), grenzend aan (8)
 - oost, zuid en west Cornelis van Ham erve
 - noord Anssems erve
- het gerechte onverdeelde 1/4 in een heijvelt tot Ceters onder Oosterhout, in het geheel omtrent 300 roede (de overige 3/4 behoort toe aan Cornelis Corstiaensen van Dijck), (9)

met een totale geschatte waarde van f 9308.

De inventaris maakt verder melding van een rekening ad f 19:4:0 van 6.10.1719 van de kerk van Ginneken vanwege het begraven van Joffr. van Dijck op de hoogkoor.

In de maanden daarna wordt het volledige onroerend goed van Maria publiek verkocht. Op 30.8.1720 wordt voor een som van f 11.310 aan Christiaen Princen ten behoeve van dhr. Pieter Gelelong (Guenellon) verkocht:¹²⁰

- een stede met huisinge, schure en verdere timmeringe en erffenisse, groot omtrent 8 bunder, aen den Drijboom tot Heusdenhout onder Ginneken, grenzend aan (-3A)
 - oost en zuid s'heeren baen oft straet
 - west de wed. Broeckhuijsen, Evert van Velthoven en Joost Jan Cornelissen
 - noord Hendrick Rubbens erfgn., Jan Corn. Rovers erfgn., sijn Maj. van Groot Brittaigne, Willem van der Sleecht kinderen en erfgn., dhr. Theodorus Santvoort predicant erven,
 belast met 4 veertelen rogge aan juffr. Adriana Cools, 3 veertelen rogge aan de armen van Breda, 9 lopen rogge aan de weduwe van dhr. Cornelis Vereijck tot Breda en 7 lopen rogge aan de armen tot Ginneken
- twee parceelen soo saeij als weijlant, groot samen 500 roeden, als voor, grenzend aan oost Sr. Adolf Beris uxoris tot Breda (-3B)
 - zuid de voornoemde stede
 - west Jan Corn. Rovers kinderen en erfgn. en meer andere erven
 - noord den Leegen cant oft gebuerstraet,
 zijnde het Lanckvelt belast met een rente van f 12 aan de Commanderije van de Braecke
- een partij saeijlant, beemden en weijden, bosschen, met een huisken daarop, groot omtrent 10 bunder, gelegen als voor aan de andere zijde van de straat, grenzend aan oost en west Sr. Evert van Velthoven erve (-3C)
 - zuid den waterloop ofte Leij aldaar

¹²⁰ Zie voor de publieke verkoping ORA Ginneken en Bavel, inv. nr. 124, 9/30.8.1720 en R 206, 30.8.1720. De vesten zijn te vinden in: ORA Ginneken en Bavel, inv. nr. 85, f. 190, 1.10.1720, en ORA Breda, inv. nr. 577, f. 177, 2.10.1720.

- noord s'heeren baen oft straet
zijnde het parceel den Sack belast met 3 gulden 14 stuiver geestelijke rente nu
geheven bij zijne Maj. van Groot Brittannie
- een parceel beemd of hooijlant, groot omtrent 1½ bunder, in de Vucht ter plaatse
genoemd de Geeren onder Teteringen, grenzend aan (-4)
 - oost Antony Oomen erve
 - zuid de geestelijke goederen
 - west Adriaentje Corn. Vincken erve
 - noord de Groenendijck.

De goederen zijn nog verhuurd aan Adriaen Jacob Bomaerts, voor 6 jaar, te verschijnen
half maart 1727, hetgeen de koper zal moeten gedogen, voor een huur van f 334 per jaar.
Het voornoemde huisken is verhuurd aan Jan Aerden tot half maart 1721.

De kopers zullen aanstonds mogen aanvaarden de hof en helft van de bogaert met de
gedeelte van de huisinge soo als het laatst bij de voornoemde Maria van Velthoven is
gebruikt geweest.

Bij dezelfde gelegenheid wordt door de gezamenlijke erfgenamen aan dezelfde koper
voor een bedrag van f 286 verkocht:

- een parceel soo saeij als weijlant, groot omtrent ½ bunder, genaamd Gijsen veldeken,
alhier aan de Leegen cant tot Heusdenhout onder Ginneken, grenzend aan (-8)
 - oost, west en zuid de andere erven hierboven genoemd
 - noord Adriaen Anssems erve
 belast met een rente van 6 loopen rogge per jaar aan het Gasthuis te Breda.

Op 24.10.1720¹²¹ wordt door de gezamenlijke erfgenamen voor f 250 aan Adriaen Jacob
Bomaerts verkocht

- twee parcellen saeijlants, genaamd den Bosacker en Jenneken Bauwens land, groot
260 en 130 roede, samen omtrent 1 bunder, aan elkaar gelegen tot Heusdenhout
onder Ginneken, grenzend aan (-7)
 - oost Willem van der Steecht kinderen
 - zuid de selve mede de kinderen van Nicolaes Seldens erve
 - west d'heer Rochus van de Sande erve
 - noord wed. van Jan van Bommel,

de voornoemde Cornelis Corstiaensen van Dijck voor 2/3 aangekomen bij deling
voor schepenen van Breda d.d. 29.6.1689 en Cornelis en Maria van Velthoven voor
de resterende 1/3 aangekomen bij vest voor schepenen van Breda d.d. ... , tot St.
Martensdag 1722 verhuurd aan Jacob van Gestel voor een huur van f 20,

en voor f 202 aan Peter van Dijck

- een parceel heijvelt, groot omtrent 6 lopenzaad ofwel 300 roede, gelegen tot Ceters
onder Oosterhout. (-9)

De totale opbrengst voor de erfgenamen van Maria van Velthoven komt daarmee op
f 11.310 + 1/2 x 286 + 1/6 x 250 + 1/4 x 202 = f 11.545. Indachtig haar testament valt dit
bedrag

- voor 1/3 toe aan de kinderen en descendenten van wijlen haar zus Cornelia, te weten
de weduwe en kinderen van Cornelis Dingemans, en Joanna Martina Dingemans
echtgenote van Jan van der Dussen

¹²¹ Zie voor de publieke verkoping ORA Ginneken en Bavel, inv. nr. 124, 10 t/m 24.10.1720 en inv. nr.
206, 24.10.1726. De vesten zijn te vinden in ORA Ginneken en Bavel, inv. nr. 85, f. 217, 22.11.1720 en in
ORA Oosterhout, inv. nr. 314, f. 231, 21.11.1720.

- voor 1/3 aan de kinderen van wijlen haar broer Mathijs (**Va**), te weten Govaert, Anthonij, Jacobus, Josephus, en Maria echtgenote van Jan van Oeckel
- en voor 1/3 aan de dochter van wijlen haar broer Evert (**Vb**), te weten Maria Everarts echtgenote van Cornelis Lauwerijssen van Ham.